

RŪPINTOJĒLIS

Nr. 20

1986 rugsējis

S moningo tik jimo metai

TURINYS NR. 20

Lietuvos Ganytoj laiškas	
Sven iant Lietuvos bažnytin s provincijos 60-met	873
Šio meto Lietuvos vyskupai ir ganytojai.....	876
KRIKŠ IONYB S IŠUGDYTI TAUTIE IAI	
[Ada Urbonait]. Kunigas Dievo ir žmoni tarnyboje (Mykolas Krupavi ius).....	877
[Ada Urbonait]. Gyvosios dvasios reiškas (Stasys Šalkauskis).....	885
IŠ LIETUVOS BAŽNY I ISTORIJOS	
<i>Kun. Petras Veblaitis</i> . Kraži skerdyn s.....	890
MINTYS SUSIM STYMU I	
Rožan ius.....	900
<i>Kun. Bronius Bulika</i> . Meditacijos.....	907
IŠ LIETUVI DORIN S KULT ROS	
[Aleksandras Žarskus]. Marijos kelias ir skaista.....	908
POEZIJOS PUSLAPIAI	
[Virginija Juci nait]. Marijos žem	918
<i>Vynmedžio Šakel</i> . J.E. Vyskupui Julijonui	918
[Virginija Juci nait]. Testamentas (Prel. Mykolui Krupavi iui).....	919
Kunigo Ambraziejaus Jakavonio atminimui	
(100- sias gimimo metines minint).....	920
<i>Lacrima</i> . Tu dar sugr ši (Kun. Juozo Zdebskio atminimui).....	921
Virginija Juci nait . Subrandink mus aukai	925
IŠ BAŽNY IOS GYVENIMO.....	926

* * *

*Aš at jau, kad žmon s tur t gyvenim ,
kad aps iai jo tur t (Jn 10, 10), -
taip nusak savo at jimo žem tiksl Dievo S nus J zus Kristus.
Turiningam m s gyvenimui reikia šviesos bei tiesos,
kad žinotume prasm ir neklaidžiotume;
reikia j g , kad stengtume darbuotis ir tiksl žengti;
reikia vilties ir džiaugsmo, kad gyvenimo negandos nepalaužt .
Švies mums teikia dieviškasis Kristaus mokslas.
J g duoda Jo dieviškoji malon .
Gaivina ir veda Jo dieviškoji Meil .*

LIETUVOS GANYTOJ LAIŠKAS (Šven iant Lietuvos bažnytin s provincijos 60-met)

Didžiosios Kristaus dovanos yra amžintos Jo Bažny ioje. Šventosios Dvasios vadovaujama Bažny ia toliau skleidžia Kristaus tik jimo moksl , teikia sieloms dievišk j gyvyb Mišiomis ir sakramentais, puosel ja meil visa savo veikla.

J zus Kristus ne tik atsiunt savo Bažny iai neregim j gaivintoj - Švent j Dvasi , bet ir paliko regimus mokytojus bei vadovus - savo apaštalus. Juos pats išaukl jo ir paskyr , suteik jiems švent galiojim . T pa i Dvasi ir tokius pa ius galiojimus paveldi j p diniai vyskupai, kurie jais dalijasi su savo pad j jais kunigais. Kadaise, Bažny iai vos kuriantis, tebuvo 12 apaštal . Dabar visame pasaulyje yra apie 4000 vyskup . Kiekvienas iš j tarnauja Dievui, Bažny iai, žmon ms tam tikroje teritorijoje (vyskupijoje), o kartu su šv. Petro p diniu, Romos popiežiumi, gyvena visuotin s Bažny ios reikalais, darbais, laim jimais ir sielvartais.

Jau senov s laikais iškilo reikalas atskir šali vyskupams rinktis kartu svarstyti savo krašto Bažny ios r pes i . Tokiems pasitarimams vadovaudavo valstyb s ar jos dalies centro - metropolijos vyskupas. Šitaip susik r *bažnytin s provincijos*: Jeruzal s - Palestinoje, Antiochijos - Sirijoje, Aleksandrijos - Egipte, Konstantinopolio - Graikijoje ir t. t. Min tos garbingiausios provincijos v liau gavo *patriarchij* vard . Visas provincijas bei patriarchijas jung *Roma* - pasaulio krikš ionijos centras, nes Romos vyskupas - popiežius - yra vyriausiojo apaštalo šv. Petro p dinis.

XIII a. viduryje (1253) pasikrikštij s Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas iš popiežiaus gavo karaliaus vainik . Ano meto Lietuvoje buvo steigtos dvi vyskupijos, vadinamos pirm j vyskup vardais: *Kristijono* ir

Vito. Dvi vyskupijos dar negal jo sudaryti provincijos, bet ir nebuvo jungtos kurio kito krašto bažnytin provincij: jos nebuvo pavaldžios nei Rygos, nei Magdeburgo, nei Gniezno metropolijoms, o tiesiog Apaštala Sostui (Romos popiežiui). Atsiunt s Mindaugui karaliaus vainik ir pa m s tiesiogin glob pirm sias Lietuvos vyskupijas, Apaštala Sostas labai sustiprino Lietuvos valstyb s autoritet , pripažino jos politin ir bažnytin savarankiškum .

Deja, po 10 met (1263) virš pa m pagoniškoji reakcija. Pirmasis ir vienintelis Lietuvos karalius Mindaugas buvo nužudytas, vyskupas Kristijonas tur jo Lietuv palikti, o vyskupas Vitas net nespjo jos pamatyti. Sustojo krikš ionyb s plitimas, buvo prarastas ir karalyst s titulas.

Galutinai Lietuv pavyko pakrikštyti tik Algirdo ir K stuo s num s - Jogailai ir Vytautui. 1387 m. buvo pakrikštyti sostin s Vilniaus gyventojai ir Aukštai i kraštas. Ši data laikoma oficialia *LIETUVOS KRIKŠTO* data, ir štai dabar rengiam s min ti to palaimingo vykio 600 met jubiliej . Po Žalgirio m šio pergal s 1413 m. buvo pakrikštytas ir Žemai i kraštas. Tuo apvainikuotas krikš ionyb s vedimas Lietuvoje.

1387 m. steigta Vilniaus vyskupija, 1417 m. - Žemai i vyskupija su centru Varniuose. Dvi vyskupijos taip pat dar negal jo sudaryti bažnytin s provincijos. Kadangi Lietuva tuo metu jau buvo sudariusi politin unij su Lenkija, Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Jogaila nemat reikalo pasir pinti Vilniaus ir Žemai i vyskupij savarankiškumu, sutiko jas prijungti prie Gniezno bažnytin s provincijos.

Po tre iojo Lietuvos-Lenkijos padalijimo (1795) car pastangomis Vilniaus ir Žemai i vyskupijos 1798 m. buvo prijungtos prie Mogiliovo bažnytin s provincijos su centru Petrapilyje. Tik nauja Vygri (v liau Sein) vyskupija, apimanti Užnemun ir Moz rus, pasiliko prie Gniezno metropolijos.

Carin s priespaudos metais Lietuvos Katalik Bažny ia, kad ir netur -dama administracinio savarankiškumo, parod neapsakom atsparum . Daug vyskup ir kunig , nors ir buvo tremiami, bet nepasidav car pastangoms atpl šti mus nuo Romos ir nutautinti.

Po Pirmojo pasaulinio karo susidar prielaida tvirtinti ir bažnytini savarankiškum . Tai vyko prieš 60 met . Popiežius Pijus XI per 1926 m. Velykas (balandžio 4 d.) apaštaline konstitucija *Lituanorum gente (Lietuvi tautai)* steig Lietuvos bažnytin provincij , o apaštalinis vizitatorius, Garbingasis Dievo tarnas arkivyskupas Jurgis Matulevi ius per t pa i met Šeštines (geguž s 13 d.) Kauno arkikatedroje bazilikoje iškilmingai paskelb apie provincijos steigim ir ved pareigas jos metropolit .

Lietuvos bažnytin provincija buvo sudaryta iš ši vyskupij : metropolin s *Kauno* arkivyskupijos ir *Telši , Panev žio, Vilkaviškio* ir *Kaišiadori* vyskupij . Lietuvos vyriausyb s pageidavimu buvo išlaikytos sen j

vyskupij ribos - senoji didžiulė Žemaičių vyskupija buvo padalyta tris dalis: Kauno arkivyskupijai, Telšiai ir Panevėžio vyskupijai. Iš Lietuvos Respublikos teritorijoje likusios Vilniaus vyskupijos dalies sudaryta Kaišiadorių vyskupija, o iš Seinų vyskupijos lietuviškosios dalies - Vilkaviškio vyskupija. Puse mūsų (1926 10 28) buvo steigta tiesiog Apaštalištosios Sosties pavaldži Vilniaus bažnytinė provincija su Vilniaus arkivyskupija kaip metropolija bei Lomžos vyskupija Lenkijoje.

Pirmieji Lietuvos bažnytinės provincijos ganytojai buvo: Kauno arkivyskupas metropolitas *Juozapas Skvireckas* (1873-1959), Telšiai vyskupas *Justinas Staugaitis* (1866-1943), Panevėžio vyskupas *Kazimieras Paltarokas* (1875-1958), Kaišiadorių vyskupas *Juozapas Kukta* (1856-1942), Vilkaviškio vyskupas *Antanas Karosas* (1856-1947) ir jo padėjėjas vyskupas *Meislovas Reinys* (1884-1953).

Bažnytinės provincijos steigimas - istorinis svarbos vykis. Ir visai, kaip kadaise Mindaugo laikais, aukščiausias bažnytinis autoritetas - Romos popiežius - patvirtino Lietuvos Katalikų Bažnyčios savitumą ir pamėgė tiesioginai savo globoti. Nauji vyskupai trumpu laiku subūrė apie save dvasininkų, sustiprino kunigų seminarias, katalikiškas draugijas, spaudą ir mokyklas; variapusiškas Lietuvos katalikų veikimas tapo vienu iš žymesnių Europoje. Antrojo pasaulinio karo ir pokario sumaištyje neužslopino katalikybės masyvumą: ji gyva ir toliau motiniškai gražiai tarnauja visuomenės gerumui, sielam žinanajam išganymui.

Vatikano II Susirinkimas nešė daug judrumo Bažnyčios darbui visame pasaulyje, taip pat ir pas mus. Ypač pažymėtina tai, kad išmokome sėkmingiau bei aktyviau dalyvauti šv. Mišiose ir kitose apeigose.

Vatikano II Susirinkimo potvarkiai stipriai suglaudė su kitomis Lietuvos vyskupijomis ir Vilniaus arkivyskupijai, kuri, kaip minėjome, yra jos centrinė vyskupija - metropolija. Mat Susirinkimas vis kasdieniniam vadovavimui Bažnyčios veiklai kiekviename krašte pavedė to krašto Vyskupų konferencijai. Taip ir Vilniaus arkivyskupija (Lietuvos ribose esanti jos dalis) dabar priklauso Lietuvos Vyskupų konferencijai ir jos reikalai tvarkomi per šios Konferencijos pirmininką. Vilniaus arkivyskupijos valdytojai buvo ir yra tos Konferencijos sekretoriai.

Žvelgdami mūsų krašto Bažnyčios nueitą kelią ir švėsdami Lietuvos bažnytinės provincijos steigimo 60 metų sukaktį, su pagarba prisimename didžius praeities žmones - tiek vadovus, tiek ganytojus, kurių nuveiktas darbas vaisiais ir šiandien naudojamas. Kartu kreipiame žvilgsnį save, dabartį ir ateitį. Kokie bus mes, katalikai, kunigai, ganytojai, tokia bus mūsų krašto Bažnyčia šiandien ir rytoj.

Su meile perduoti tikėjimo palikimą ir krikščioniškosios kultūros lobius ateinančioms kartoms.

Branginti nuoširdžiausi ištikimybę Kristui ir Bažnyčiai.

Gražiai liudyti aplinkai amžin Evangelijos reikšmingum .

Gyventi tuo, k tikime, kad Kristus tikrai gal t gyventi mummyse ir per mus skleisti savo švies , gali ir meil .

Toks m s bendras troškimas. To ir prašysime Viešpat , melsdamiesi kiekvienas už visus ir visi už kiekvien .

Viešpaties J zaus Kristaus malon , Dievo T vo meil ir Šventosios Dvasios bendryst teb na su mumis visais! Amen.

Lietuvos vyskupai ir vyskupij valdytojai

1986 m. birželio 6, Šv . J zaus Širdies diena

Šio meto Lietuvos vyskupai ir ganytojai

Liudvikas Povilonis (1910-1934-1969),

Kauno arkivyskupijos Apaštalinis administratorius, Lietuvos Vyskup konferencijos pirmininkas.

Romualdas Krikš i nas (1930-1954-1969).

Juozas Preikšas (1926-1951-1984).

Vincentas Sladkevi ius (1920-1944-1957),

Kaišiadori vyskupijos Apaštalinis administratorius, Vatikano Sakrament Kongregacij narys.

Julijonas Steponavi ius (1911-1936-1955),

nuo 1961 m. sukliudytas eiti savo, kaip Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio administratoriaus, pareigas turi reziduoti už arkivyskupijos rib Žagar je. Š met savo trigubo (75-50-25) jubiliejaus proga apdovanotas Laisv s žymeniu.

Antanas Vai ius (1926-1950-1982),

Telši vyskupijos Apaštalinis administratorius, Vatikano Kunig Kongregacijos narys.

Kauno arkivyskupijos kunig taryba

Konsultoriai:

kan. N. sna, mons. V Grauslys, mons. K. Jakaitis, mons. R Juozapavi ius, kun. V. Michelevi ius, kun. E. Simaška, kun. J. žusiems.

Kiti nariai:

kun. E. Bartulis, prel. A. Bitvinskas, kun. M. Buožius, kun. J. Frainas, kun. L. Vai iulio

Kaišiadori vyskupijos kunig taryba

Konsultoriai:

kun. A. Ažubalis, kun. M. Balnys, g. kan. J. Jonys, kan. St. Kiškis, kun. J. Matulaitis, g. kan. J. Mintau kis, kun. M. Petkevi ius.

Kiti nariai:

kun. B. Bulika, kun. E. Kraujalis, kun. J. Masalskis, kun. I. Milašius, g. kan. J. Pilka.

Kunig tarybos Bažnytinio meno ir remont komisija:

kun. J. Matulaitis, g. kan. J. Mintau kis, kun. M. Petkevi ius.

Panev žio vyskupijos kurija, tribunolas ir kapitula

Kapitulinis vikaras prel. K. Dulksnys.

Kancleris kun. J. juodelis.

Oficiolas kan. R Žiukelis.

Santuokos ryšio gyn jas kun. Kl. Gutauskas.

Notaras kun. A. Baniulis.

Kapitulos pirmininkas prel. K. Dulksnys.

Nariai:

kan. B. Antanaitis, kan. P Žiukelis.

Telši vyskupijos kunig taryba

Konsultoriai:

kun. B. Burneikis, kan. K. Gaš i nas, kun. J. H Gedgaudas, kun. J. Gedvila, kun. J. Mik-
lovas, kun. R Palšis, kun. dr. R Puzaras, kun. B. Talaišis.

Kiti nariai:

kun. A. Arnašius, kun. J. Kauneckas, kun. J. Pa inskas, kun. J. Poška, kun. A. Pudžemys

Vilkaviškio vyskupijos kunig taryba

Konsultoriai:

kun. dr. V Butkus, mons. A. Gustaitis, kun. j. Jakaitis, prel. J. Kavaliauskas, kun. R Ra i
mons. J. Žemaitis.

Kiti nariai:

kun. J. Barkauskas, kun. A. Deltuva, kun. R Dumbliauskas, kun. dr. L. Lešinskis,
kun. J. Užupis.

Vilniaus arkivyskupija

Kapitulinis vikaras kun. A. K. Gutauskas.

Kancleris kun. J. Deksnys.

Notarai: kun. J. Tunaitis, kun. M. eponis.

Kunig taryba

Konsultoriai:

kun. J. Baltušis, kun. K. Gajauskas, kun. J. Mork nas, kun. J. Sl nys, kun. J. Tunaitis,
kun. D. Valiukonis, kun. K. Vasiliauskas.

Kiti nariai:

kun. A. Keina, kun. T Kondratavi ius, kun. J. Lauri nas, kun. dr. R Vai ekonis, kun.
K. Vai ionis.

KRIKŠ IONYB S IŠUGDYTI TAUTIE IAI

Iš gausios plejados kilni j m s tautos asmenybi š kart pamin sime dvi: prelat
Mykol Krupavi i, kurio 100- sias gimimo metines švent me pernai, ir profesori
Stas Šalkausk, kurio 100- sias gimimo metines šven iame šiomet. Jie abu daug
l m m s tautos gyvenime: vienas - socialin je, kitas - ideologin je plotm je. Tai
m s tautos šulai, *m s protas ir valia*, - kaip m gdavo sakyti kaunie iai, maty-
dami juos drauge vaikš iojan ius Kauno gatv mis.

[Ada Urbonait]

KUNIGAS DIEVO IR ŽMONI TARNYBOJE

(*Mykolas Krupavi ius*)

Mykolas Krupavi ius gim 1885 m. spalio 1 d. Balbieriškyje, Suvalk
žem je. T vas iš Vilniaus krašto atkil s, kilnus ir išsilavin s lietuvis, mo-
tina - šviesi ir sumani moteris, *amžina dz k*, - kaip ji pati sakydavo.

Mažasis Mykolas mokslui buvo imlus. Kaip savo „Atsiminimuose“ jis
pats rašo: *Motinos d ka penkeri met amžiaus jau paskaitydavau len-
gvesnius skaitym lius. Tada t vai nutar leisti mane mokykl , kuri buvo
Kriauni kaimė. Motina, nors jauna liko našl su keturiais mažais vai-
kais, steng si juos išmoksinti, ypa vienintel s n Mykol .*

Nelengvas buvo kelias Veiveri mokytoj seminarij , bet 1900 m. Mykolas j stojo. Tai buvo didžiausios carin s priespaudos metas - nutautinti ir susta iatikinti! Ta iau sveiko Lietuvos kaimo vaikinai visa tai atlaik . Nepaisydami vis lietuvi kalbos persekiojim bei draudim ir auk d l lietuvi kalbos vartojimo, veiverieiai stipriai laik si ir savo kalbos, ir religijos. Jie laik savo pareiga prieš pamokas ir po pamok užeiti bažny i , ryt , vakar pasimelsti. To jaun žmoni atsparumo priežastis tikriausiai buvo motin aukl jimas ir savo malda j lyd jimas.

Nepaisant silpnos sveikatos ir kai kuri pastab d l lietuviškos veiklos (pavyzdžiui, atestat buvo rašyta pastaba: *nepataisomas lietuvis ir tartinas režimo priešas*), Krupavi ius s kmingai baig seminarij ir išvyko dirbti Lenkij . Tuomet tebuvo dvi teritorijos, kur lietuviai mokytojai gal jo tik tis gauti vietas, - Pavyslis kraštas ir platieji Rusijos plotai. Krupavi ius pasirinko Lenkij , nes tai katalikiškas kraštas. Pasidarbav s Lenkijoje dvejus metus, mokytojas Krupavi ius verž si gr žti Lietuvon.

Visos mano mintys sukasi, k rasiu Lietuvoje ir kas bus reikalinga dirbti. Pas motin Iglišk liuose atsid riau subatos vakar l, kada jaunimas po savait s darb iš visos kr tin s trauk lietuviškas sutartines. Ištisis dvejus metus nebuvo s Lietuvoje ir negird j s lietuviškos dainos, jos pasiilgau. Gal daugiau pasiilgau, negu pats maniau ir jau iau, nes išgird s j , pastirau ir ašaros dr kino veid . Motina, išb gusi man s pasitikti, man , kad s nelis d l jos iš pasiilgimo net ašaromis apsišypyl . Priežasties nesakiau manydamas, jog prisipažin s žeisiu motin , kad lietuvišk dain pasta iau aukš- iau už j .

Gr žus Lietuvon, Krupavi iui laimingai pavyko gauti mokytojo viet Papil je. ia tuoj užvir gana gyvas visuomeninis darbas, kurio pagrindas buvo toks: Lietuva - lietuviams; lietuvi dvasin ir materialin gerov ; lietuvi tautin ambicija. Tokia veikla netur jo tiesioginio ryšio su politika, ta iau nepatiko caro režimui. Po vieno incidento su žandarais jaunimo surengtame vakare Krupavi iui teko palikti Papil .

Mokytojas Krupavi ius pajuto tur s pašaukim kunigystei. Apie tai pasisak motinai. Motina, ištikimoji jo patar ja, sak : *Vaikeli, apsigalvok gerai, daromas žingsnis labai svarbus. Velyk b ti geru mokytoju negu blogu kunigu.* Mykolas labai gerb savo motin , jos patarimas išsklaid visas abejones: jis troško dirbti savo tautai ir savo tautoje.

1908 m. Krupavi ius stoja Sein kunig seminarij . ia jis visu rimtumu atsideda dvasiniam savo asmenyb s ugdymui ir pasirengimui vykdyti kunigo tarnyst . Nors jis, kaip grynas lietuvis, lenkiškos seminarijos vadovyb s buvo nem gstamas ir jam ne kart buvo si loma išstoti, vyskupo Antano Karoso užtartas, vis d lto seminarij baig ir buvo pasi stas Petrapilio dvasin akademij . Akademijoje Krupavi ius pirmiausia formavosi kaip tikras krikš ionis demokratas.

Turtingas, mokytas, tur s aukšt viet visuomen je žmogus, - d s t savo mintis Krupavi ius, - turi daugiau duoti artimui, nes daugiau yra gav s; bet mažiau mokytas, labiau pavarg s, mažiau do roje išsitobulin s daugiau reikalingas medžiagin s pagalbos, pata rimo, globos, doryb s pavyzdžio. Kadangi visuomen je daugiausia toki - reikalaujan i, tad ir visas visuomen s gerovei darbas turi b ti kreipiamas pirmiausia pamiršt j, pavargusi j, išnaudojam j naudai...

Nuo pat savo jaunyst s tur damas toki idealistin demokratijos samprat , kun. Krupavi ius kreip ta kryptimi ir viso savo gyvenimo veikl .

Prasid j s Didysis karas paliet ir Petrapilio dvasin akademij . Studentas Krupavi ius tuoj sitrauk pab g li šelpimo darb ir pastoracin veikl tarp Talino lietuvi . Taline jau buvo susik r s *Šalpos komitetas*. Bet jis sušelpdavo tik savo paž stamus, o kitais nesir pindavo. Atvykusiam Krupavi iui vienas iš j pareišk : *Arba - arba. Arba Tamsta, arba mes*. O Krupavi ius, visa savo siela demokratiškas ir galvojantis apie kit reikalus bei vargus, atsak : *Ir, ir. Ir Tamstos, ir aš, nes darbo bus daug*.

Krupavi ius tuoj išrenkamas Talino *Šalpos komiteto* pirmininku. Be to, dar prisideda naujos - belaisvi kapeliono pareigos. Tarp belaisvi daugiausia buvo ekai, slovakai, vengrai, slov nai ir kiti Austrijos-Vengrijos taut žmon s. Kun. Krupavi iui visai nebelieka laiko ir jis galutinai apsisprendžia susitrumptinti studij laik - atsisakyti rengti disertacij , kad grei iau su visais lietuviams pasinert kov už savo tautos ateit .

S kmingai išlaik s diplominius egzaminus, kun. Krupavi ius, Martyno Y o, Rusijos laikinosios vyriausyb s švietimo viceministro, pakviestas atvyksta Voronež eiti evakuot lietuvi gimnazist kapeliono pareigas. ia Krupavi iui buvo puiki proga pritaikyti savo neeilinius pedagogo visuomenininko gabumus. Revoliucijos sumaištyje jis geb jo ugdyti nauj žmoni kart - ateitininkus, kurie sugr ž Lietuvon su jaunatvišku karšiu sitrauk tautos atk rimo darb . Buv s kun. Krupavi iaus mokinys Bernardas Žukauskas savo atsiminimuose rašo: *M gstamiausia Krupavi iaus tema buvo nepriklausomos Lietuvos žavinga ir patraukli vizija. Jis buvo tas akstinas, kuris neleido mums rank nuleisti ir sutinkam kli i išsig sti*. Ateitininkai, aukl jami tokio sugestyvaus pedagogo, kuriam buvo b dingi ir patrauklaus kunigo, ir liaudies trib no bruožai, virto elitu, kuris netrukus lemiamai prisid jo prie Lietuvos atk rimo.

Be to, kun. Krupavi ius, dirbdamas Krikš ioni demokrat partijos Centro komitete, pl tojo gyv ir pla i veikl . Buvo kovojama d l gyvybini tautos reikal , d l lietuvi sielos ir lietuviško charakterio. Žinoma, tas nepatiko nei socialistams, nei bolševikams. Pagaliau vietinis Voronežo revoliucinis tribunolas nutar Krupavi i nubausti mirtimi - *po žilkam rastaskat'*.

Kun. Krupavi iui, kuris taip labai troško gr žti t vyn kartu su savo mylimais tautieiais, dabar vis pritarimu, tiesiog reikalavimu, teko ryžtis

vienam sunkiai ir rizikingai kelionei. Vien iš tos kelionės aprašymo išėmė lietuviškoji Odisėja.

Grėžs Lietuvon, kun. Krupavičius visa siela atsideda tautos rengimui nepriklausomai ateities.

Anais Lietuvos Nepriklausomybės organizavimo laikais apvažiavau beveik visus Lietuvos kaimus ir bažnytkaimius. Teko kalbėti su žmonėmis, mokslus iš jusiais ir bemoksliais, ir niekur neteko išgirsti nuomonės, kad Lietuvai nepriklausomybė nebūt reikalinga. Kilo tik tokie klausimai - kaip, kokių būdu.

1918 m. antroje pusėje kun. Krupavičius ir Vilniuje buvo išrinktas Krikščionių demokratų partijos Centro komiteto pirmininku. Jos tikslas buvo, remiantis krikščioniškomis dėsningumais, siekti visuomenės gerovės, šalinti skurdą ir socialinę neteisingumą. Tad pirmiausia susirūpinta teisingesniu turto padalijimu - žemės reforma. Šia pagrindine vaidmenybe, tiek priimant Žemės reformos statymą Seime, tiek ją realizuojant, atliko jau žemės ūkio ministras kun. Krupavičius. Tada Krupavičiaus veiklos laikotarpį apibūdindamas prof. Šalkauskis rašo:

Mano sitikiniu, ateities istorikas turės konstatuoti, kad kun. Krupavičius buvo seim laikų žymiausias Lietuvos politikas ir visuomenės veikėjas. Šitas valingas, veiklus, ryžtingas ir materialiai švarus žmogus - jau dabar aišku - rašė neišdildomomis raidėmis savo vardą politinėje ir socialinėje Lietuvos istorijoje: jis savo tiesiog titaniškomis pastangomis padėjo pagrindą socialinei mūsų visuomenės pusiausvyrai [agrarinė reforma] ir tuo suredukavo neproporcionaliai sigalėjusią krašte lenkišką gaivalą ...

Tas epochinis socialreformatorius - tas vir providencialis (Apvaizdos vyras), kaip jį pavadino arkivysk. Pranciškus Karevičius, - nukreipė Lietuvos savarankiško valstybingumo kelią krikščioniškosios demokratijos kryptimi.

Vykdamas Lietuvos žemės reformą, Krupavičiui teko atremti nepaprastą opoziciją. Jis buvo skundžiamas Lietuvos kunigams, vyskupams, popiežiaus legatui ir pačiam Vatikanui, nes reformos paliesti dvarininkai lenkai organizavo demaršus net pačiame Romos Kurijai. Atsirado nemaža ir Lietuvos dignitorių bei didikų, kurie buvo priešiški žemės reformai. Kartais to kovos lauke kun. Krupavičius pasijusdavo labai vienišas. Tačiau jis nepabėgė, jam nepritrūko energijos ir ryžto atremti visus puolimus; jam buvo drąsu ir stipru, nes savo veikloje rimsi krikščioniškuoju mokymu apie žemės nuosavybę. Ypač popiežius Leonas XIII buvo kunigo Krupavičiaus kvėpavimas ir atrama.

Krupavičius negyveno ir nesidarbavo sau: jis viską atidavė tautos labui. Kaip sako R. Maldeikis, jis Žemės ūkio ministerijai pasias atėjo, pasias iš jos ir iš jo, - nors lengvai galėjo tapti turtingas. Šviesiausias Lietuvoje protai taip pat buvo kun. M. Krupavičiaus pusėje. Pavyzdžiui,

arkivysk. Jurgis Matulevi ius, kunigas, profesorius (v liau - vyskupas) Pranciškus B ys, profesorius Stasys Šalkauskis ir kiti.

Sein vyskupas Antanas Karosas arkivyskupui Pranciškui Karevi iui apie kun. Krupavi i raš :

Kunigui Krupavi iui sulig can. 1386 duotas leidimas veikti kitoje diecezijoje. <...> Apie kun. Krupavi i galiu pasakyti, kad jis geras ir labai darbštus kunigas. Žinoma, kaip kiti, taip ir jis gali kartais pasikarš iuoti. Dabar tokie neram s laikai. Kasdien nauji klausimai, nauji reikalavimai. Visgi, man regis, jis gali naudingai darbuotis toje dirvoje, kuri pasirinko. Matyti, jis m gsta socialius klausimus. Taipgi aš noriu atkreipti jo atyd vien ypa svarb dalyk - teisyb s princip - justitia est fundamentum regnorum.

O kun. dr. prof. (v liau - arkivyskupas) Me islovas Reinys kunig žurnale „Tiesos kelias“ žem s reformos klausimu pasisak kaip didelis eruditas ir be joki kompromis pritar jai:

Koks dar gali b ti klausimas, ar galima nusavinti žem ?! Juk valstyb , kai yra reikalas, ima s n iš šeimos ir reikalauja net gyvyb paaukoti, o ia - negal s nusavinti žem s!

Žem s reforma išgarsino kun. Krupavi i ir už Lietuvos rib . Sužinoj , kad Lietuvos žem s reformos vyriausias vykdytojas kun. Krupavi ius yra Vakaruose, po Antrojo pasaulinio karo j j kreip si tuometinis popiežiaus nuncijus Paryžiuje J. Ronkalis (v liau - popiežius Jonas XXIII) ir kai kurie Piet Amerikos krikš ionys demokratai, sakydami, kad Lietuvoje žem s reforma buvusi pavyzdin ir sektina kit krašt .

Seim laikais Krupavi ius iškilo kaip vienas svarbiausi kalb toj . Karšti gin ai Steigiamajame Seime vyko svarstant žem s reformos, konstitucijos, švietimo, religijos ir kitus klausimus. Krikš ioni demokrat partijos lyderis kun. Krupavi ius tur jo atlaikyti Seimo debatuose daugelio šmaikštaus žodžio ir aštri prot oponent iš opozicijos puolim . Su žodžiais jie nesiskait ir savo vulgarumui kartais leido peržengti kraštutines ribas. Pavyzdžiui, viename Seimo pos dyje kun. Krupavi iui kalbant: *Mes neslepame, k giname. Ginam tik teisyb ir teis tum , socialdemokrat lyderis advokatas K. Venclauskis iš vietos sako Krupavi iui: Žulikas esi taip kalb damas. Seimo pirmininkas dr. Justinas Staugaitis bando sudrausti Venclausk . Pastarajam neklusant, paskelbia pos džio pertrauk . Venclauskis replikuoja: Tai daryk, bet neduok tam svolo iui kalb ti. Kit kart Krupavi ius savo kalba labai kaitino socialistus. Socialdemokrat lyderis V epinskis pašoko iš savo vietos ir, pirštu rodydamas kalbant Seimo trib noje Krupavi i , tar : Jis panašus žyd . Krupavi ius ramiai atsak : O ponas epinskis - mane (jie abu tur jo juodas barzdas, tik Krupavi ius - vešlesn). Kit kart , Krupavi iui savo tezes remiant šv. Tomo Akvinie io mokymu, epinskis replikavo: *Kunigas Krupavi ius nori sekti**

Tomu Akvinie iu, kad pagaliau ir jis kartu su juo b t paskelbtas

šventu. Krupavi ius atsak : *Nenusimink, epinsk, latras ant kryžiaus paskutin valand buvo išganytas*, (ia Krupavi ius pasak pranašiškus žodžius - prof. epinskis vis labiau krypo dešin, met politik, atsid jo vien moksliniam darbui ir mir susitaikin s su Bažny ia.)

Nelengva buvo kun. Krupavi iui išlaikyti partijos vado orum ir nenusileisti iki Venclauskio stiliaus replik. Bet jis, savo dvasi formav s pagal giliausius krikš ionyb s postulatus, laik si tokioj aukštumoj, kad gal jo savo priešininkus, su kuriais kovojo, gerbti taip, kaip ir savo draugus, už kuriuos kovojo. Jo atsakymai b davo sant r s, neužgaul s, dažnai nuspalvinti humoro.

1926 m. valstyb s perversmas, mai nutrauk s vieš kun. Krupavi-iaus veikl politikoje, buvo tikras sm gis visai katalik visuomeninei akcijai, paremtai pažangesne samprata ir gilesne kult rine mintimi. Tautinink partijos režimas panaikino Krikš ioni demokrat partij, kuri paiais sunkiausiais nepriklausomos Lietuvos k rimo metais l m valstyb s likim, dav visus valstybingumo pradmenis: konstitucij, sav valiuot, suorganizavo kariuomen, sutvark ryšius su Taut S junga bei užsienio valstyb mis ir kt. Be to, reikia pamin ti vien paskutini krikš ioni demokrat laim jim - tai Lietuvos bažnytin s provincijos steigimas. Kun. dr. Me islovui Reiniui esant užsienio reikal ministru, Apaštaliniam vizitatoriui arkivysk. Jurgiui Matulevi iui uoliai r pinantis, 1926 m. balandžio 4 d., rodydamas Lietuvai didel palankum, pop. Pijus XI bule *Lituanorum gente* t provincij steig. Bul prasid jo žodžiais:

Pijus vyskupas, Dievo tarn tarnas, b simam dalyko atminimui Lietuvi tautai po didžiausiojo karo atgavus laisv. Mes, kurie savo akimis esame reg j lietuvi tik jim ir maldingum, taip uoliai išlaikyt vairiausiuose varguose bei nelaim se, esame sitikin, jog tinkamesnis bažnytini reikal sutvarkymas bus labai naudingas ne tik katalikybei, bet ir paiai valstybei: laikome esant labai reikalinga padidinti vyskupij skai i ir iš j sudaryti Bažnytin provincij ...

Krupavi ius, matydamas, jog jis yra Smetonos režim labiausiai buginanti asmenyb, ryžosi išvykti užsienin, bet ne pasivažinti, o s sti v l prie knyg. Apsistojo Pranc zijoje, ia Lilio bei Tul zos universitetuose klaus garsi j profesori politin s ekonomijos, sociologijos, žurnalistikos paskait. Be to, ia jis gal jo gydytis ir taisyti savo gležn sveikat, kartu steb damas Pranc zijos katalik veikl.

Patarnauti T vynei, garsinti Lietuvos vard Krupavi ius niekad ir niekur nepraleido progos. Ir ia, išgird s, kad šaukiamas j zuit viršinink suvažiavimas, kun. Krupavi ius nuvyko pas j zuit generol Ledochovskis ir pasisi l padaryti pranešim apie žem s reform Lietuvoje. Pats Ledochovskis buvo gird j s labai nevienodai vertinant Lietuvoje, katalikiškame krašte, kunigo atlikt žem s reform, tad si lym mielai pri m. Krupavi iaus pranešimas ne tik labai sudomino susirinkusiuosius, bet ir pad jo

išpopuliarinti žemės reformą bei apginti nuo lenkų šmeižt. Lietuvos žemės reforma susidomėjo Italija, Ispanija ir kiti kraštai.

Išklausęs Tulzės universitete sociologijos kursą, 1930 m. Krupavius grįžo Lietuvon savo žini pritaikyti gyvenime. Vis nuostabai, buvo paskirtas antruoju vikaru Garliav. Jis, baigęs Petrapilio dvasininkų akademiją, buvo ne tik Steigiamojo Seimo atstovas, bet ir visos Krikščionių demokratų partijos vadas, buvo ministras - Garliav vikaru... Kunigai stebėjo, ar sutiks Krupavius su tokiu skyrimu. O jis, be gėdos ir sensacijų, tyliai pradėjo eiti vikaro pareigas. Visi stebėjo jokią tokią kunigišką Krupavius dvasią.

Kun. Krupavius iria atranda savo darbui dirbti - sako uždegančius pamokslus. Atgyja *Katalikų akcijos* veikla, organizacijos stoja vis nauji nariai, vasar vyksta pavasarininkų skrydis, kuris praeina labai pakiliai.

Kun. M. Krupavius nepalieka nepastebėjusiu vieno iš mažiausių Kristaus brolių seserų ir jiems kuo nors nepagelbėjus. Susirgus klebonijos tarnaitėi, norima jai atleisti kaip nepajungiančiai dirbti. Sužinojęs tokią skriaudą, kun. Krupavius išrūpina jai vietą sanatorijoje, ir jauno žmogaus sveikata atgaivinama.

Netrukus Lietuvos vyskupams turbūt pasidarė neįtikėtina, kad šis Lietuvos valstybės kaimo veteranas, pasikeitęs politinėmis sąlygomis, buvo pasiūstas vikarauti. Kun. Krupavius skiriamas Vilkaviškio kunigų seminarijos profesoriauti. Viliū - Suvalkų Kalvarijų klebonu ir dekanu.

Klebonaudamas Kalvarijoje kun. Krupavius išplatoja plačią socialinę veiklą. Krupavius buvo ne iš tų, kurie neieškot išėjimo: pastebėjus, kad kai kuriems parapijiešiams sekmadieniais sunku pasiekti bažnyčią, nes parapijos ribos rytus ir vakarus nutolusios po 12-15 km, jis steigia dvi naujas parapijas - Mindaugų ir Akmenynų. Kuria vaikų darželę, senelių namus, kuriuose buvo per 40 senelių. Maždaug toks pat skaičius vaikų kryžtaujų vaikų darželyje. Abi institucijos kurtos be žymesnės arba jokios valdžios paramos, nes šalis išgyveno visą pasaulį apmusi ekonominę krizę.

Minutini 2 Krupavius memorandumai: vienas - 1941 m. tarybinei vyriausybei, kur parengti jam pavedė episkopatas, bandydama zonuoti veiklos galimybes socialistinėms santvarkos sąlygomis, gerai apsvaistytas ir motyvuotas, kur Krupavius teigia, jog valstybė ir Bažnyčia vis dėlto gali susiderinti; antras, liudijantis nepaprastai Krupavius dvasininkų, - vokiečių generaliniam komisarui Kaune. Memorandume užtariami lenkai, žydai, tiesiog pasakoma, kad vokiečiai vykdo Lietuvos kolonizaciją dar karui nesibaigus. Dėl to memorandumo kun. Krupavius 1942 m. buvo gestapo suimtas ir per Tilžės bei Eitkenkalį jį internuotas karmelit vienuolyne Regensburge, iš kurio amerikiečių kariuomenės buvo išvaduotas. Tiek bėdamas Vokietijoje, tiek viliū nuvykęs JAV - kur tik buvo ir kiti veikėjai, - kun. Krupavius visada pirmiausia tarnavo *Dievui* ir *žmogui*, visas savo jėgas skyrė savo tėvynei Lietuvai.

Visos iš Dievo gautos dovanos - daug talent - Krupavi iaus asmenyje harmoningai siejosi viena su kita, sudarydamos jo gyvenimo ir veiklos sintez . Žinov nuomone, jo Lietuvai gali pavyd ti daugelis taut . Krupavi ius buvo puikus oratorius. Jis dažnai vadinamas lietuviškuoju Savanarola. Skirtumas tik tas, kad lietuviškasis Savanarola buvo drausmingas kunigas ir tikras katalikas.

Krupavi ius tur jo savit žurnalisto braiž . Dar besimokydamas Veiveri mokytoj seminarijoje raš Petrapilio „Lietuvi laikraš iui“, „Vilniaus žinioms“ ir „Lietuvos kininkui“. V liau raš „Šaltiniui“, „Vadovui“, „Spinduliui“. Nepriklausomyb s laikais raš „Draugijai“, „Rytui“, „Lietuvai“, „Tiesos keliui“, „Lietuvos mokyklai“, „Židiniui“, „Pavasariui“, „Moteriai“. Redagavo „Krikš ion demokrat“, „Laisv j Lietuv“, „Visuomenininko“ bibliotekos leidinius, „T vyn s sarg“ (Vokietijoje).

Paraš vairaus pob džio didesn s ir mažesn s apimties knyg . Dar besimokydamas Sein kunig seminarijoje paraš knygeles „Apie siel“, „Apie žmogaus atsiradim“, „Idealas ir jaunuomen“. V liau - „Žem s klausimas Lietuvoje“, „Kokia mums reikalinga mokykla“, „Kunigas XX amžiaus visuomen je“, „Kova už žem ir laisv“, „M s keliai“, „Leonas XIII ir mes“, „Jonas Basanavi ius“, „Kova už žem ir kinink“, „Liaudies tarnyboje“, „Kaip dalyvauti šv. Mišiose“, „Krikš ioniškoji demokratija“, „Lietuviškoji išeivija“ ir paskutin kapitalin veicl, tarsi savojo gyvenimo sintez - „Kunigas Dievo ir žmogaus tarnyboje“ (1962). ia jis, tur damas milžiniškus lobius savo ilgo ir k rybingo kunigiško gyvenimo patirties, analizuoja kunigo veiksni vairiausiose situacijose. Veikalas kupinas gyvos ir labai krikš ioniškos autoriaus dvasios. Nuostabu, kad jo keliamos id jos bei mintys atitinka daugeliu atvej Vatikano II Susirinkimo mintis, ypa d l Liturgin s reformos, tarsi jis b t kv p s b simo Susirinkimo t vus.

Prel. Krupavi ius - nuostabaus harmoningumo asmenyb . Jo žodžiai ir mintys visiškai atitiko jo paties vidaus pasaul , tod l jis dar didel tak kitiems. Dr. V Bartuška savo knygoje „Lietuvos Nepriklausomyb s kryžiaus keliais“ rašo: *jis gal jo nuvesti Lietuvos liaud kad ir pragar . Ji b t žygiavusi drauge su juo.*

Ir man, - prisimena kan. St. Kiškis, - kunigo Krupavi iaus asmenyb imponavo savyb mis, kurios sužavi ir pavergia jaun žmog : dr sa siekiant idealo, tvirtumas nugalint kli tis ir toji vidin nematoma ugnis, kuri trykšta iš aki ir žodži . Krupavi i vertinu ne tik kaip žymiausi katalik veik j , bet ir kaip pavyzding kunig . Gird jau pasaulie ius kalbant: „Jis labai gražiai laiko šventias Mišias“.

Negali gyventi dieviškuoju gyvenimu tas, kas gyvena tik savim ir neišaina iš savo gyvenimo rib , kam artimo gyvenimas ir reikalai yra svetima, - teig prel. Krupavi ius savo knygoje „Kunigas Dievo ir žmogaus

tarnyboje“. Kad jo idealizmas, T vyn s meil , sav s atsižad jimas vis gyvenim buvo aukš iausioje aukštumoje, rodo ir jo testamentas.

Laidotuv s turi b ti kuklios - be gli ir solist . Prie karsto turi b ti tik kryžius ir trispalv v liava. Nei pamoksle, nei kalbose mano asmens neliesti. Pamokslininkas ir kalb tojai teprimena lietuviškajai išeivijai tuos idealus, kuriems aš vis gyvenim tarnavau ir skelbiau kiekviena proga: laisva nepriklausoma Lietuva. <...> Išlaikyti išeivijoje lietuvi kult r ir lietuvi kalbos meil .

Kiekvienose šv. Mišiose prašiau Diev T vynei laisv s ir pasilikti lietuviams tvirtiems, ištvėringiems ir kovingiems patriotams, o katalikams - katalikais. To maldausiu Diev ir toj vietoj, kuri man paskirs Dangiškasis Teis jas. Ypatingai maldausiu Diev , kad Jis pad t išaugti jaunimui s moningais ir kovingais lietuviams patriotais.

Ant pastatyto prie kapo kryžiaus tur t b ti užrašas: „Kun. Mykolas Krupavi ius (1885.X.I-19... [1970.xii.4]).

Ir gale toks sakiny s:

Lietuvi, teb nie Tau pirmaisiais t vas ir motina, bet virš j teb nie Tau tavo T vyn Lietuva.

<... > Man akis ir kr tin užpilti lietuvišk ja žemele, kuri esu gav s iš savo T vyn s Lietuvos.

Vis lietuvi prašau maldos už mano siel . Jei kas mano laidotuvi proga skirt koki auk , prašau skirti Lietuvi fondui ar LB Kult ros fondui lietuviškais klausimais mokslin ms knygoms leisti.

Prel. Krupavi iaus idealai, Jo T vyn s meil savo skaidria šviesa tepsindi m s dvasiai ir te kvepia mus Dievo ir žmoni meil s gyvenimui, nes tas, kuris myli, nemiršta. Jis gyvas tarp m s !

LITERAT RA

1. Mykolas Krupavi ius. *Atsiminimai*. ikaga, 1972. 364 p.
2. Kun. Juozas Šal ius. *Prelatas Mykolas Krupavi ius*. 268 p.
3. Kun. Juozas Šal ius. *Valstybininkas politikos s kuriuose*. ikaga, 1980. 247 p.
4. *Prelato Mykolo Krupavi iaus 100-me iui nuo gimimo pamin ti*. [Pareng A. Urbonait]. 1985. 121 p.
5. V. Daugirdait -Sruogien . *Lietuvos Steigiamasis Seimas*. Niujorkas. 262 p.

[Ada Urbonait]

GYVOSIOS DVASIOS REIŠK JAS

(Stasys Šalkauskis)

Stasys Šalkauskis (1886-1941), kaip ir tautos dainius Maironis, yra kil s nuo Aukštai i ir Žemai i ribos. Gim Ariogaloje, inteligent šeimoje, tur jusioje 4 s nus ir 5 dukteris. Užaugo Šiauliuose. 1905 m. baig Šiauli gimnazij . 1911 m. baig teis s mokslus Maskvos universitete. Teisininko darbas (tarnyba Samarkande) jo nepatenkino, - jis m vis labiau atsid ti

filosofijai. Iš straipsni „Ateities“ ir „Draugijos“ žurnaluose pažin s neeilin jo prot , rašytojas prel. Adomas Jakštas-Dambrauskas išr pino jam „Motin l s“ draugijos stipendij studijuoti užsienyje: 1915-1920 m. Stasys Šalkauskis studijavo filosofij Šveicarijos Friburgo universitete ir gavo filosofijos daktaro laipsn .

Gr ž s Lietuv , iš karto m si akademinio darbo. Nuo pat Lietuvos universiteto (v liau - Kauno Vytauto Didžiojo universiteto) steigimo (1920 m.) profesoriavo jame Teologijos-filosofijos fakultete, o 1939 m. buvo išrinktas universiteto rektoriumi. (Iki 1940 m. Lietuvoje universiteto rektorai buvo ne skiriami, o profes ros renkami; nors nemažai profesori buvo vadinam j laisvamani ir religijai abejing , mokslinis bei asmeninis Šalkauskio autoritetas buvo toks didelis, kad profes ra laisvai išrinko rektoriumi kaip tik j , pamald katalik ir id jin inteligent vad .)

Šalkauskis taip pat buvo vienas iš Lietuvi katalik mokslo akademijos steig j 1922 m. ir, su Jakštu - Dambrausku bei Pranu Dovydai iu, vienas iš pirm j trij jos akademik , galiausiai tos akademijos pirmininkas nuo 1938 m. iki kol ji gal jo Lietuvoje gyvuoti, t. y. iki 1940 met . 1940-1941 m. nauji universiteto šeimininkai neleido jam profesoriauti. Nusilpus sveikatai, mir 1941 m. gruodžio 4 d. Šiauliuose. Palaidotas Šiauli Šv. Petro ir Povilo kapin se, kur pastatytas jam kuklus paminklas.

Pašaukimas. Mokydamasis Šiauliuose, gimnazijos vyresn se klas se, ir studijuodamas Maskvos universitete jaunasis Šalkauskis išgyveno didel pasaul ži rin religin kriz . Dievo buvimas, siela ir Amžinyb , gyvenimo prasm ir savoji paskirtis bei kryptis - šie klausimai ilgai kankino t jaunuoli, kuris d l savo ypa tiesaus ir nuoseklaus b do negal jo vienaip manyti, kitaip sakyti, tre iaip daryti... Nuo jaunum s jisai vadovavosi d sniu:

Žmogus privalo gyventi tiesoje - manyti, kaip gyvena, kalb ti, kaip mano, arba: Daryk, kaip sakai, ir sakyk, kaip manai!

Materialistin bei nihilistin (nieko nepripaž stanti) dvasia, plitusi ano meto Rusijos universitetuose, k sinosi sugriauti ankstyvosios jaunyst s tik jim , k l chaos jo mintyse pagrindiniais pasaul ži ros klausimais. D l gimto ir išsiugdymo nuoseklumo id j s myšis grasino sujaukti ir vis jo gyvenim bei elges . Jis *pasijuto liek s savo gyvenime be aiškios šviesos, be tvirto vairo ir be tikro pagrindo...* (taip nusako tuometin dvasin jo b kl prel. prof. Pranas Kuraitis). Grieb si tad ieškoti min i tvarkos - skaityti vairios krypties m stytoj raštus, kalb tis su giliau m stan iais žmon mis. [Pabr žtina, kad su vairiais, o ne vienos krypties.] Tad jaunuoliui su jau min tu nuoseklumu siejosi visapusiškumo troškimas bei poreikis. Skaudžiuosius b ties ir gyvenimo klausimus jis sprend griežtai logiškai, kritiškai, svarstydamas visokius argumentus už ir prieš. Galiausiai garsaus rus filosofo Vladimiro Solovjovo rašt studijavimas išsklaid jo abejones d l Dievo buvimo ir Apvaizdos, galino gyvai suprasti krikš ioni religijos ir doros mokslo vert ir kilnum (R Kuraitis).

Sudar s tuo b du pozityvi pagrindin tvark savo mintyse bei nusi-statymuose, Stasys Šalkauskis pasijuto, kaip jis pats raš prel. Jakštui-Dambraskui, *nepaprastai savo dvasioje laimingas, kaip didžiausi ir brangiausi turt atrad s.*

Žinodamas, kad daug kas iš inteligentijos, iš mokslus einan io jaunimo ne stengia pagrindiniais gyvenimo klausimais susiorientuoti ir lem-tai susitvarkyti, jis nutar skirti vis savo gyvenim ir darb giliai bei pla iai filosofiskai pagr stos pasaul ži ros k rimui ir skelbimui. Šit darb laik savo gyvenimo pašaukimu, kur vykdyti griež iausiai pasiryžo su visu atsid jimu, skirdamas tam visas savo išgales, vis savo gyvenim (R Kuraitis).

St. Šalkauskiui galutinai subr sti kaip krikš ioniui filosofui pad jo bendravimas su prel. Jakštu-Dambrasku ir studijos Friburge, kur jis nuodugniai pažino didžiojo graik filosofo Aristotelio ir žymiausio viduram-ži teologo bei filosofo šv. Tomo Akvinie io moksl . Tapo ši dviej min-ties gali n gerb ju ir mokiniu, ta iau tokiu, kuris nesustoja ties moky-toj pasiektais rezultatais, o eina toliau ir pla i sintez , glaud apiben-drinim traukia vis naujus reiškinius bei s j džius. Prof. Šalkauskis bu-vo sitikin s, jog filosofo pareiga siekti, viena vertus, pasaul ži ros sin-tez je suderinti priešingybes - antgamt ir prigimt , tradicij ir pažang , autoritet ir laisv ; antra vertus, klausimus kelti ir spr sti k rybiškai, vengiant visoki kraštutinum ir išlaikant griežtai visapusiško kritišku-mo vadovaujam pusiausvyr (R Kuraitis).

Baigdamas studijas Friburge, ketvirt amžiaus dešimtmet be pus jan-tis Stasys Šalkauskis buvo surad s aišk savo pašaukim : neužsiskl sti grynai kabinetiniame filosofavime, o duoti besikurian iai tautos šviesuo-menei (per j - ir visai tautai) solidžius pasaul ži ros, visuomenin s bei tau-tin s auklybos ir kult rin s k rybos pagrindus.

Filosofo krikš ionies tarnyst tautai. K nuveik Šalkauskis tautai ir Bažny iai per por savo brandaus darbo dešimtm e ? Galima išskirti:

1) jo raštus, 2) pedagogin ir 3) visuomenin veinkl .

1919 m. Šveicarijoje išleista knyga „Ant dviej pasauli ribos“ (pran-c z kalba *Sur les confins de deux mondes*) jis supažindino Vakar Europos skaitytoj visuomen su nepaž stamos jiems mažos lietuvi tautos sa-vita kult ra ir nurod jos viet europin s kult ros visuomoje. Šiame ir kituose veikaluose bei straipsniuose jis tvirtino, kad mums, lietuviams, istorijos bei Apvaizdos skirta sujungti Vakar Europos taut racionalu-m su Ryt Europos taut intuityvumu. Papras iau tariant, jis tik jo ir skelb , kad lietuvi blaivus sant rumas, neužgožiantis subtilaus bei švelnaus jausm pasaulio, gali ir turi duoti europinei kult rai savit verting naš . (Atrodo, šiandien s kmingiau už filosofus š uždavin vykdo m s menininkai ir rašytojai.)

Min i gilumu bei kilnumu, d stymo nuoseklumu bei pagr stumu iki šiol pasilieka Lietuvoje niekieno nepralenkti St. Šalkauskio žymieji filosofiniai pedagoginiai veikalai: „Kult ros filosofijos metmens“, „Visuomeninis aukl jimas“, „Lietuvi tauta ir jos ugdymas“ ir Prano Kurai io laikomas tarptautinio lygio šedevru, neplatus veikalas „Ideologiniai dabarties krizi pagrindai“. T kstan iai inteligent ir student s m si gyvenimo išminties iš „Židinyje“ ir kituose žurnaluose spausdint jo straipsni .

Kaip anuomet, taip dabar ir ateityje lieka reikšmingos St. Šalkauskio mintys apie pilnutin asmenyb ir kult ring , garbing taut . Jam vertingas toks žmogus, kuris atviras visokiai tiesai, tolimas siauram partiškumui, kuris darniai tobulina savo fizinius ir protinius geb jimus, moka bendrauti ir atsakingai dirbti. Aukš iausiu gyvenimo prasminimu jis laiko s moning religingum , gyv ryš su Aukš iausiuoju K r ju ir Bažny ios bendrija. Lietuvos Krikšto 550 met jubiliejaus proga rašytame straipsnyje jis labai tikinamai parodo, koki nuostoli lietuvi tauta yra patyrusi d l Krikšto suv linimo ir kokia žala tautai daroma kovojant su religija.

St. Šalkauskis rodin jo, kad n viena tauta, didel ar maža, n ra pati sau tikslas, kad jos visos prasmina save, vykdydamos K r jo duot uždavini - sukult rinti pasaul . Jis ne kart sp jo, kad kaip didži j taut dvasiai yra žalingas šovinizmas - kit taut nevertinimas bei noras jas pavergti, taip ir maž taut dvasiai kenksmingas nacionalizmas - tautinio atskirumo per didelis vertinimas.

Universitete prof. Šalkauskis d st bendr j mokslinio darbo metodik (moksl apie tai, kaip studijuoti ir mokslo darb dirbti), kult ros filosofij ir pedagogik . Visas paskaitas pasirašydavo ir, tik nežymiai užrašus žvelgdamas, labai tikinamai d stydavo. Šimtai jaunuoli tur jo laim klausyti jo brandži paskait ir tiesiog patirti jo mokslinio vadovavimo kilninan i tak . Dauguma paskait nebuvo išspausdinta, pasiliko jo rankrašiuose ir student užrašuose, ta iau jo mintys atsispind jo mokini darbuose ir dvasioje. Kai kurie mokiniai, pavyzdžiui, Antanas Maceina, geb jo rašyti ir kalb ti vaizdžiau už savo mokytoj , ta iau dažniausiai neprilygdavo jam logikos, tikinimo j ga.

Visuomenine veikla prof. Šalkauskis labiausiai reišk si ateitinink organizacijoje, kuri jo si lymu buvo susitvarkiusi kaip trij s jung - moksleivi , student ir sendraugi - federacija. Didysis tos organizacijos kv p jas, judintojas ir glob jas buvo Šalkauskio bendraamžis ir bi iulis prof. Pranas Dovydaitis, o jos id jinis vadas - patsai prof. Šalkauskis. *Visa atnaujinti Kristuje!* - toks buvo ateitinink ir Šalkauskio š kis bei siekimas.

Šalkauskio platiems dvasiniams užmojams nepakako vienos organizacijos: jis troško pagyvinti bei dvasiškai pagilinti vis katalikišk organizacij , visos katalik visuomen s gyvenim . Tod l 1938-1940 m. jis m per spaud ir paskaitas žadinti vadinam j *Gyvosios dvasios s j d* . Tai

netur jo b ti kokia nauja organizacija ar draugija, o dvasinio atsinaujinimu s j dis organizacijose, parapijose, visuomen je.

Kaip suprato Šalkauskis *gyv j dvasi*, k laik gyvos dvasios kataliku? *Iš esm s gyvoji dvasia yra permanentin [patvari] dvasin tampa idealo siekime. Jos priešyb yra abejingumas idealo atžvilgiu, - trumpai sako jis. Gyvoji dvasia religijoje yra ne kas kita, kaip evangeliškoji dvasia. Jinai yra aktyvi ir dr si, nuoširdi ir tiesi, jungianti dorin idealizm su gyvenimo realizmu, visada kilni, bekompromisiška principiniuose dalykuose ir atlaidi žmoni silpnyb ms, džiaugsminga ir sykiu rimta, svetima bet kokiam snobizmui ir nepaken ianti fariziejizmo. Žodžiu tariant, tai paties Dievažmogio dvasia (xx amžius. 1938. Nr. 125).*

Gyvos dvasios katalikas, St. Šalkauskio supratimu, yra tas, kuris priitaria kiekvienam geram sumanymui, stengiasi j dar patobulinti ir pad ti gyvendinti. Atvirks iai, negyvos dvasios žmogus, negyvos dvasios tikintysis ar dvasininkas bus tas, kuris skuba kuo grei iau palaidoti gerus sumanymus, ypa jeigu tai ne jo sumanymai ar jam nepatog s. Tokius jis vadina *dvasios duobkasiais*.

Dvasios gyvybingumo poži riu St. Šalkauskis daugiausia vil i d jo kiekvienos kartos jaunim . Jaunatv juk iš prigimties linkusi ieškoti tiesos ir j ginti, su užsidegimu siekti idealo. *Kas nedeg idealo meile, tas niekada nebuvo jaunas*, - taip galima nusakyti to didžio pedagogo mint . Bet šalia ideali užmoj jaunatvei nestinga ir brutali potrauki - kas laim s? Ar tolesni metai neužgesins jaunatv s sieki ? Tod l

lemiamu kiekvieno kataliko uždaviniu Šalkauskis laiko *prigimtin jaunatv paversti dvasine jaunatve ir pastoviai išsaugoti j visam savo gyvenimui, niekuomet nesustoti prie to, kas jau pasiekta, bet vis dar tobulintis darbe, santykiuose su žmon mis ir bendravime su Dievu* (žr. Ten pat).

B damas jautrus jaunimo bi iulis, jis karštai sp jo jaunim saugotis dorini nuopuoli , kurie gali pakirsti dvasios gyvybingum .

Antrojo pasaulinio karo s kuriai išrov ir išsklaid Šalkauskio širdžiai tokio brangaus *Gyvosios dvasios s j džio* pirmuosius želmenis, bet prie jo min i v l gr žtama dabar, rengiantis Lietuvos Krikšto 600 met jubiliejui, ir dar ne kart bus gr žtama.

Asmens žavesys. Jau iš kuklios St. Šalkauskio darb bei min i apžvalgos galima jausti jo dvasios kilnum , ypa kai žinome, kad jo mintys, žodžiai nesiskyr nuo darb .

Buv St. Šalkauskio studentai pasakoja, kad jiems dar didel sp d profesoriaus kuklumas, rimtumas, susikaupimas. Per paskaitas auditorijoje vyravo tylą - studentai jausdavo jo dvasios j g ir min i svarb . Su studentais jis elg si taip pat pagarbiai bei mandagiai, kaip ir su kolegomis profesoriais. D l asketiško gyvenimo ir gilaus maldingumo buvo laikomas kone vienuoliu,

tad kilo nemaža nuostaba sužinojus, kad nebejaunas Šalkauskis kuria šeim - veda buvusi savo student , vysk. Kazimiero Paltaroko giminait . Ir ia jis elg si kaip tikras džentelmenas - pats nuvyko pas kit pretendent prašyti atleisti mergait nuo žodžio, kuriuo ji buvo tarytum susižad jusi. Santuoka silpnasveika iui, dažnai lig varginamam profesoriui buvo palaiminga - žmona tapo ger ja jo glob ja ir slaugytoja, sudar s lygas jam daugiau kurti, rašyti. (Žmona dailinink ir pedagog , taip pat s nus fizikas tebegyvena Vilniuje [1986].)

Kai sugretiname didžiul ir tok produktyv darbštum su menka sveikata, suprantame, jog b ta tikro pasiaukojimo ir nepaprasto reklumo sau. Tiek daug raš ir dirbo, nelaukdamas sau jokios ap iuopiamos naudos, o tik trokšdamas tarnauti savo tautai ir Kristaus Karalystei. Matydamas, kad tuometin Lietuvos valdžia favorizuoja savo partijos žmones ir duoda prog augti karjerizmui, jis parodo graži pilietin dr s - rašo ilg laišk prezidentui Antanui Smetonai, aiškindamas blogas tokios politikos pasekmes tautos charakteriui. Buvo pasireng s už t dr si kritik b ti išstremtas iš sostin s ir jau susid j s daiktus, bet prezidento reakcija pasirod tikrai džentelmeniška - atsiunt jam savo knyg „Pasakyta, parašyta“ su dedikacija.

Kaip visas darbas, elgesys, taip ir profesoriaus bei rektoriaus pamaldumas buvo kuklus, tylus, sukauptas, kult ringas, be jokio „davatkiškumo“. Kasdienin malda, sekmadienio Mišios, dažna šv. Komunija - bet be jokio paradiškumo, be susig žimo, negausinant mald ir pratyb kiekyb s, užtat gilinant bendravimo su Dievu kokyb ir intensyvum . Kas tik j pažinojo, tvirtina: *tai buvo šventas žmogus!*

Pranc zai gerbia savo tautiet mokslo vyr ir artimo meil s apaštal Frederik Ozanam ; italai tuo pa iu pagrindu didžiuojasi saviškiu medicinos profesoriumi Kontardu Feriniu, kuris jau paskelbtas palaimintuoju. Kaip b t gražu, jeigu Lietuvos palaimint j gret šalia vienuolio Mykolo ir arkivyskupo Jurgio stot universiteto rektorius Stasys ir pedagog rašytoja, tikra gyvenimo meninink Marija Pe kauskait !

Šito galime melsti ir laukti, bet tie kilnieji m s tautie iai dar labiau trokšta, kad mes vykdytume j idealus ir perduotume juos ateinan ioms kartoms, kad b tume gyvos dvasios žmon s, tikri krikš ionys pagal Kristaus mint ir Šird !

IŠ LIETUVOS BAŽNY I ISTORIJS

Kun. Petras Veblaitis

KRAŽI SKERDYN S

Kražiai - seniau buv s apskrities miestas ant Kražant s krant , priklaus s Kauno gubernijai. Kraži parapija tur jo apie 4000 gyventoj , bažny i ant kalvos, einam laiptais. Priklaus benediktini vienuolijai.

Istorijoje Kražiai minimi jau 1253 m., kryžiuoiams puldiniant žemaičius. Nuo 1528 m. Kražiai - apskrities miestas. Jame telkėsi bajorai. Chodkevičiai įsteigė kolegiją, apgyvendino seseris benediktines. Kražiai mokyklos auklėtiniai pasižymėjo Vilniaus universitete. Jie buvo kilniausieji, neklastingi. 1832 m. Kražiai mokykloje daug kas pakeista. Dėstytojai tapo rusų kalba. 1842 m. mokykla uždaryta.

Bažnyčios Kražiuose dvi: parapijos ir kolegijinė. 1641 m. tribunolo narys Krizostomas Valadkevičius pastatė bažnyčią seserims benediktinėms. Išdovanojimo ir paskyrimo akto:

Tarp Dievo tarnai ir tarnai, už visų iš pasaulio gaunamą grą savo jaunystę ir atsižadimą jį atnešanios aukos Viešpačiui, garbingosios šv. Benedikto seserys. Seserys šventu savo gyvenimu, gražiais papročiais šviečia visur, kur tik pasirodo bei gyvena. Stebėdamasis jų dorybomis bei išsižadėjimais, noriu, kad jos šviestų pavyzdžiu ir Žemaitijai, gyvenamos Kražiuose.

Iš pradžių vienuolynas buvo labai neturtingas. 1872 m. ten buvo 26 seserys, rusų valdžios pasmerktos išmirti. Vienuolė persikėlė Kauną, kur buvo jos seserės.

Reikėjo paminti šias aplinkybes prieš pradėdant aprašyti vykę, kurio dokumentas ilgai liudys, iki kokio dorovinės gangrenos laipsnio siekė XIX a. barbariškumas. Persekiojimai, tautinė neapykanta, klaidinga, suklastota teorija, kad galinti egzistuoti tik viena valstybė.

Žinias apie teismo eigumą suteikė pareigūnas, palaikęs tiesioginius ryšius su teismo bylos vykdytojais.

Carinis Rusijos Vilniaus generalgubernatoriui pranešantis, caras Aleksandras III 1891 m. gruodžio 12 d. išleido sakymą uždaryti Kražių benediktinę bažnyčią.

1891 m. valdžia nutarė panaikinti Kražių vienuolyną, bažnyčią ir kapines. Vysk. Paliulionis, 1892 m. gavęs sakymą išgabenti vienuolės Kauną, kur laikėsi, ir pindamasis, kad sakymas būtų pakeistas. Pagaliau liepė jį vykdyti. Gegužės mėnesį vienuolė pavestą policijos žinią, o bažnyčia paskirta klebono globai. Vienuolyno pastatai užplombuoti.

Šiuos faktus sužinojusi vyskupijos kurija reikalavo ištirti paskyrimo komisijai iš Kan. Jaugilos ir Kražių parapijos klebono kun. Renadzkių. Komisijai pavesta iš bažnyčios paimti visus bažnytinius bei liturginius reikmenis; raktus atiduoti vietos policijai.

Kražiečiai ilgai ir sunkiai kovojo, kad ši bažnyčia nebūtų uždaryta, rašė prašymus generalgubernatoriui ir pačiam carui. Carui prašymai siesti 3 kartus. Paskutinis prašymas išsiųstas (1893 09 20) ne paprastu keliu, o per specialią caro kanceliariją. Delegatus pareigūnai užtikrino, kad atsakymą gausi greitai. Tačiau caro atsakymo nebuvo. Sužinojė, kad atimama bažnyčia, žmonės labai skaudžiai išgyveno. Tačiau nenusiminę ir

nenuleido rank . Pasiryžo žtb t sulaukti caro atsakymo ir bažny ios neleisti uždaryti. Prasiđ jo ryžtingas, atkaklus pasipriešinimas.

Nuįausdami, kad bažny ia vis tiek bus uždaryta, użtarimo kreip si Romos popieži , Austrijos ir Vokietijos imperatorius, Anglijos ir Danijos karalius ir Pranc zijos prezident . Kai tie prašymai negelb jo, kražie iai pasiryžo savo kr tin mis apginti bažny i . Bud jo dien ir nakt žmoni pilna bažny ia, giedojo šventas giesmes, meld si. Šioje šventoje kovoje kražie iams talkino kit parapij katalikai. Policija daug kart band žmones išvaikyti; valdžios sakyti kunigai m gino išnešti Šven iausi j Sakrament , bet žmon s neleido.

Kraži vikarui kun. Mažeikai jo vyresnyb s buvo liepta iš didžiojo altoriaus išnešti Šv . Sakrament , bet žmoni minia jo neprileido prie altoriaus: šv. Mišias teko laikyti prie šoninio altoriaus. Valdžia nesiliov reikalavusi, ir kurija pakartojo kun. Mažeikai pavedim išnešti Šven iausi j Sakrament . Spalio 6 d. 5 val. jis jo pro mažas dureles (sena moter l j leido, nes zakristijonas sak pamet s raktus). Kunigas pri jo prie didžiojo altoriaus, su specialiai paruoštu visrak iu atidar tabernakul , pa m Šv . Sakrament ir buvo beišein s vienuolyno koridorium, bet ia jam keli użkirto b rys moter ir praš palikti Viešpat bažny ioje, gr žinti did j altori . (Teisme buvo kaltinami žmon s, kad jie kunig skaudžiai užgaulioj , net privert komunin su Šv . Sakramentu paleisti iš rank ; vienas vyras pa m s ir nuneš s atgal altori . V liau priekaištas apie užgauliojim nepasitvirtino.)

Rytojaus dien Kražius atvyko iš kurijos kun. Jaržemskis ir kan. Jaug la. Su valdžios pareig nais jie aiškino susirinkusiai miniai, kad reikia klausyti valdžios sakym . Ta iau tebuvo vienas atsakymas: parapija nenusileis, iki bus gautas caro atsakymas. Tik josi gauti j palank . Spalio 8 d. bandyta v l eiti bažny i , bet nepavyko. Prie bažny ios susib rusi minia griežtai pareišk neleisianti bažny ios dur užplombuoti. Nors policijos viršininkas buvo pasiryž s žtb t padaryti savo, ta iau, matydamas griežtus minios veidus, prie bažny ios dur j ga veržtis ne dr so.

Liudytoj parodymais remiantis, kunigams ir policijai ateinant prie bažny ios žmoni minia buvo susirinkusi ne atsitiktinai. Jau rugpj io pradžioje buvusi suorganizuota nuolatin vyr sargyba. Pas zakristijon buvusi j virtuv . Maisto par pindavo miestelis ir aplinkiniai kaimai.

Bažny ia stov jo ant kalvos. Iš ten buvo platus apylink s vaizdas. Patogiausia vieta tapo steb jimo punktu: kai tik pasteb davo k tartina, imdavo skambinti didžiuoju varpu, garsiu visoje Žemaitijoje. Žmon s išgird skub davo prie bažny ios.

Nei bažnytyn , nei valstybin valdžia negal jo sutvarkyti visko pagal valstyb s reikalavim . Tad Kauno gubernatorius Kligenbergas pasiryžo asmeniškai t reikal baigti. Lapkri io 10 d. nakt (3 val.) jis atvyko Kražius. sakyta t dien anksti atvykti ir 50 policinink , 12 žandarmerijos

puskarininki, 7 p stiems policininkams - iš viso 100 žmoni. Be to, telegrama pareikalauta 300 kazok. 8 val. visi tur jo b ti Kražiuose, sakyta t dien Kražiuose b ti ir kunigams Jaržemskiui ir Jaug lai. Prie j policija atved klebon Renadzj ir vikar Mažeik .

3 val. nakties gubernatorius, lydimas žandar pulkininko Žolkevi iaus, majoro Semionovo, tribunolo tar jo Kožyno ir keli kit pareig n , pasikviet tuos keturis kunigus ir at jo j bažny ios šventori . J užnugaryje buvo pasiruošusi ginklo j ga. Šventoriuje - n gyvos dvasios. Bažny ioje šviesu ir gird ti giedant: *Dievas m s prieglauda ir stipryb* . Hofmano vadovaujama policija išsirikiavo tarp bažny ios ir šventoriaus tvoros, žandarai - priešakyje.

Norint suprasti vyk , kuriuo buvo remiamas skundas, reikia perskaityti skundo tekst :

Gubernatorius nor jo eiti bažny i , bet ant slenks io jam keli pastojo minia žmoni . Minios priešakyje du vyrai, persijuos baltais raišiais - juostomis, rankose laik caro ir carien s portretus. Už j rimtas vyras Mykolas Jasiulaitis, apsilvilk s kamža, laik procesijoje nešam kryži . Klingenbergas sustojo prieš ši grup . Bet tuojau jis kreip si žmones ir praneš , kuriuo tikslu ia atvyk s. sak tuojau išeiti iš bažny ios. tai atsiliep maldaujantys balsai, kad bažny ios neuždaryt , iki bus gautas caro atsakymas, kur tikimasi gauti palank . tai Klingenbergas atsak , kad caras jau atsiunt s neigiam atsakym ir bažny ia turinti b ti uždaryta. Kai minia nepritar tai gubernatoriaus kalbai, jis sak policijai bažnyi uždaryti j ga.

Liep sargybiniams j ga atimti kryži ir paveiksl iš valstie i . Žmon s steng si juos apginti, bet sargybiniai sulaužyt kryži ir apipl šytus paveikslus at m . Gubernatorius pareišk : jeigu žmon s patys iš bažny ios neišeis, jis lieps uždaryti duris ir j neišleis. Tada žmon s prad jo eiti iš bažny ios ir jo per šventori vart link. Bet ia, šventoriuje, iš abiej tako pusi stov j sargybiniai prad jo juos mušti per galvas biz niais ir plokšiais kardais. Kai kurie buvo taip sumušti, kad nebepa jo, krito ant kelio. Kiti b gte b go, užsideng galvas drabužiais, kad išvengt skaudži sm gi .

V liau policija puol bažny i ir m biz niais mušti ten pasilikusias moteris. Kilo didelis mušam moter klyksmas. Prie šventoriaus vart prasid jo mušty n s tarp žmoni ir policijos. Žmon s juos svaid pagaliais ir akmenimis.

Policijai prad jus vykdyti gubernatoriaus sakym , iš už m ro pasileido, l k str l s. Viena iš j pasiek gubernatori . Kylant pavojui, sakyta šaudyti aukšty n. Minia nuš iuvo, sustojo. Tuo pasi- |naudodamas gubernatorius Klingenbergas su palyda nu jo bažny i

užbarikaduoti jos duris klausyklomis ir klaupkomis. Šventoriuje ant stolis Hofmanas su 14-15 rait sargybini puol žmones, mindžiojo ir muš .

Kiti susib r prie dur neleisti miniai veržtis vid . Ne j bažny i pareig nai likosi šventoriuje. Tarp j buvo žandar pulkininkas Žolkevi ius, kapitonas Semionovas, policijos puskarininkiai. Matydami neatlaikysi minios veržimosi, pro vartelius iš jo iš šventoriaus ir išvyko iš Kraži .

ia pateiktas skundo aktas. Pabr žiama, kad žandar vyresnyb nepalaik Kligenbergo žygio. Matyt, tur jo pagrind , kad staigiai pasitrauk iš šio neteis to žygio.

Dabar gr žkime prie m s pasakojimo. Bažny ioje buvo nesaugu. Minia pro šonines duris jo vid . Barikados prie didži j dur pasiliko. Gubernatorius su palyda susig ž prie laipt vargonin . Šalia jo stov jo ginkluoti policininkai ir šaud aukštyn. D l minios negal ta vykdyti sumanymo. Prad ta tartis. Minia reikalavo caro parašo. Sak , gubernatori paleisi tik tada, kai jis pasirašys tokio turinio rašt : *Rusai, kaip piktdariai, su jo nakt bažny i ir kaip turkai ar mongolai išniekino j .* Šios derybos t s si kelias valandas. Ta iau tai nežad jo nieko gera. Tuo tarpu li dnai gaud varpai, prieangyje dund jo b gnai.

Pagaliau gubernatorius sutiko pasirašyti, bet apgaulingai. Pareikalavo rašymo priemoni . Paduota jam pririštos prie karties. N viena pus nedr so prisitarti prie antros. Gubernatorius priemones atmet - bloga plunksna, rašalas ne juodas. Taip išsisukin jo tempdamas laik iki 8-os valandos, iki atvyks kazokai. Ir laukiamoji valanda at jo. Apie pus aštuntos ryto atvyko 300 kazok b rys, išsklaid mini ir gubernatori su palyda išlaisvino.

Kligenbergas pak l galv kaip mirties ir gyvyb s viešpats. sak apsupti miestel , suimti visus gatv je ir namuose. Kazokai aplink miestel pastat sargybas, kad niekas negal t nei eiti, nei išeiti. Bet daugelis, išvyd toki tirst pabais , pab go. Kazok viršininkas su nuogu kardu jojo bažny i ir paklaus ten besislepiant gubernatori , k jam daryti. Gubernatorius atsak : *Išvaikykite t gauj !* Kazok viršininkas, išjoj s šventori , tuoj sugr žo bažny i su keliais raitais ir 50 p s i kazok . Jie bažny ioje likusius žmones m mušti biz nais ir kardais, trypti arkliais. Kilo didžiulis s myšis. Nuožmi kazok riksmi, vyr šauksmai, sužeist j dejavimai, vaitojimai.

Vieni žmon s sl p si namuose, kiti b go per Kražant s upel . Ledas buvo plonas, tr ko. Žmon s skendo. Tos baisyb s truko iki 10 val. ryto. Kazok audrai pra žus, sužeisti ir apalp žmon s gul jo kaip p dai lauke. Kraujo klanai telkšojo gatv se, nes šalusi žem nesug r .

seni no kiem suvar sužeistuosius. ia policija savo nuoži ra skirst daugiau ir mažiau nusikaltusius; lauk bausm s vykdymo. Moteris užrakino

tvarte. Gubernatorius Klingenbergas, vaidindamas car Mikaloj 1, šauk : *Klaupkite! Klaupkite prieš mane!* Kilo šiurpi maišatis. Nelaimingiesiems nu-
pl š drabužius, suguld ant žem s ir š r vyrams po 30-40 kir i , moterims
po 10-15. Kir iai drask k nus, kraujas srov mis tek jo vis dien .

V liau gubernatorius liep policininkams ir kazokams veržtis namus
ir sužeistus bei tariamus asmenis gabenti vals iaus raštin . Atvesta
300-400 žmoni . Gubernatorius jiems pasak : *Dabar parodysiu, kas esu!*
Iš atvest j išrinko 90 žmoni , liep kazokams išrengti juos nuogai, tiesti
ant suolo ir kirsti biz nais. Policininkai plakam j laik už koj , rank ir
galvos. Pats gubernatorius skai iavo kir ius. Taip nuplakta 16 žmoni .
Tik iš Kauno atvyk s apygardos teismo viceprokuroras plakim sustabd .

Gubernatorius leido kazokams pasiausti po miestel . Prasiđ jo pl ši-
mai, moter ir mergai i prievartavimai ir visokios bjaurios nedoryb s.

Kiek žmoni per šias skerdynes nužudyta, kiek sužeista - nežinoma.
Bylos duomenimis, nužudyta 9, sužeista - 38. Bet kunigaikštis Urusovas
gynimo kalboje teism paklaus , o kur dar 19 asmen iš t 90, kuriuos
gubernatorius buvo paskyr s nuplakti?

Kun. J. Žilius savo knygoje raš , kad kiti mirusieji buvo sumesti
duob ir užkasti. Išprievartauta 12 moter ir mergai i .

Gandas apie Kraži vyk pasiek aukš iausias sferas. Tik jim departa-
tamento direktorius grafas Kantakuzenas atsakydamas skund išsiunt
telegram ištirti vyk . Gautomis žiniomis jis patvirtino - es viskas pa-
daryta kaip reikiant. Kalti es *nežaboto b do lietuviai*.

Nenorime teismo išvad sieti su asmeniškai m s nustatytais faktais.
Nenujau iame, kas gal jo pranešti carui, kad valdžios delegatas gavo me-
laging informacij . Nežinome, kaip ten delegatas aiškinosi, bet tikrai
žinome, kad graf Kantakuzen , tuo metu tvarkingus reikalus Vilniuje, gu-
bernatorius Orževskis oficialiai par m , kad tas sigyt Lietuvoje labai
vertingus paveikslus. Kantakuzenas pateko caro nemalon ir ta nema-
lon v liau visur j lyd jo. Pagaliau j ištiko staigi mirtis. Apie save jis
paliko li dn atminim .

Be abejo, caras nor jo sužinoti apie Kraži vyk tikr ties . Tod l byla,
kuriuos administracinis nagrin jimas jau sib g j s, buvo perduota Vilniaus
tribunolui.

Kraži bažny ios gyn j teismas prasiđ jo praslinkus beveik metams
Vilniuje. Visuomen s pasipiktinimas valdžios priemon mis buvo toks di-
delis, jog kaltinamuosius nemokamai apsi m ginti žymiausi to laiko Ru-
sijos advokatai. Suimtieji buvo kaltinami, kad suk l iš anksto suplanuo-
t , inteligent ir lietuvi laikraš i sukurstyt maišt . Ta iau advokatai,
remdamiesi liudytoj parodymais, aiškino, kad dl vyki kalta pati admini-
stracija, užpuolusi besimeldžian ius nekaltus žmones. Jie net reikalavo
bausti ne kaltinamuosius, o valdininkus, kad daugiau nebesavaliaut
ir nedaryt Rusijai g dos prieš pasaul .

1894 m. rugsio 20-29 d. suimtuosius teis. Kaltinamuosius be atlyginimo gyn Varšuvos advokatas Kaminskis, Maskvos - kunigaikštis Urusovas, Petrapilio - advokatai Turianinovas, Andrejevskis, Žukovskis, Vilniaus - advokatai Bialas, Venslauskis, Šostakovskis ir kiti. Advokatai kalbėjo, kad žmonės nesipriešino carui, tik laukė jo atsakymo savo prašymus.

Kražiai teismo byla vyko už uždarius. Tuo paaiškinama, jog žinios apie vykimtą tik iš teismo bylos vyksmo meto dienorašio.

Teismo salė leisti tik teisėjai, prokurorai, advokatai, kariniai tarnybos nariai - iš viso 60 asmenų. Buvusieji dėl daugelio priežasčių nenorėjo pateikti tiksliai žinių. Užrašinti uždrausta. Teko vadovautis tik bendrais sprendimais arba žinią gauti iš advokato. Bet šie buvo atsargūs. Advokatai bei kiti tiesioginiai teismų byliniai nariai, varžomi ir pareigojami savo tarnybos nuostatų bei etinės sistemos, visi griežtai atsisakė duoti bylos nuorašus ar kitas žinias iki galutinio sprendimo paskelbimo. Šias žinias surašant daug kas pakito. Žinoma, kad teismo sprendimas, patvirtintas aukštesniais valdžios bei teismo instancijomis, buvo žiaurus nuteistiesiems.

1894 09 20 prasidėjo nusikaltėlių Kražių vykių byloje teismo posėdžiai. Teismo pirmininkas buvo Stokolskis, 3 tarybos nariai - Nekludovas, Katekas ir Javseinovas, apskrities viršininkas Leontjevas, miesto seniūnas Gulinovas, kaimo seniūnas Dubinskis, generaliniam prokurorui atstovavo jo pavaduotojas Dobryninas.

Ypač sidmėtini gynybai - valdžios skirti advokatai Venslauskis ir Sturtačovskis, skrupulingai nagrinėjantys bylą. Visa eiga kreipiamą taip, kad lietuviai katalikai neturėtų teisę gubernatoriaus ranka pirštu paliesti. Teismo sudėtyje buvo ir tokie, kurie savo tylėjimu rodė, kad nepritaria išpaštam valdžios pareigūnų gynimui, per didelią pareigingumą vertinimui.

Pagaliau teisme atsirado advokatas, ginantis ne valdininkus, smerkiantis ne vien valstiečius, o žiūrinį teisybę, t. y. ginantis ties. Iš kuria jie? Juos atvedė Dievas, taurioms sieloms visada duodantis kvėpimą. Tai Jis paragino prabilti myliniuosius ties, vienodais visais laikais vis tautai. Juos prabilti paskatino kilnus patriotizmas ginti ties ir nekaltuosius nuo išsigimusių tautiečių ir svetimų pavergėj.

Pirmiausia išvardysim visus rusus advokatus: Andrejevskis, Žukovskis, Turianinovas ir kunigaikštis Urusovas. Lenkas advokatas atvyko iš Varšuvos, išgirdęs skriaudžiamą ir kaltinamą skundą, (šie žodžiai tebus atsakymas generolui Orževskui, per policiją norėjusiam sužinoti, kas pakvietė advokatus, taip aktyviai gynusių kražiai bylą. Tai pagarba tiesai ir užuojauta neteisingai kaltinamiems.)

Dabar pažvelkime kaltinamuosius. Tarp jų - 80-meiai seneliai, yra ir 16-meiai paaugliai, tviskai su senumis, motinos su dukterimis, du jaunavedžiai, 20-met mergaitė, dailiu skaisiu, taurios išvaizdos veidu traukianti stebinti į akis ir širdis. Ir apskritai vis išvaizda - ne piktadari.

Yra ir ligoni : vienas kone mirštantis džiovininkas, kitas epileptikas, ke-
lios moterys apstulbusios, lyg apsvaigusios. Visi tyl s, tvirti, nepalenkia-
mi. Nematyti suglebusi , apatišk , abejing . Iš aki ž ruoja narsa. Visi
kaltinamieji to paties dvasinio, intelektinio ir ekonominio lygio valstie iai,
tik Dobkevi ius su žmona - bajorai, valdantys didesn k . Visi žemai iai.

Atlikus parengiamuosius teismo formalumus, prasideda liudytoj ap-
klausos. Pirmiausia gubernatorius Klingenbergas nupasakoja mums jau
žinom vyk . gyn jo klausimus atsakin ja blankiai.

Pateikiame po s džio pirmininko ir gyn j pokalb .

Pirmininkas. *Ponus gyn jus prašau neperžengti kaltinamojo akto ri-
b . Kaltinimo esm - organizuotas pasipriešinimas teis tos val-
džios reikalavimams. ia niekas negali b ti kaltinamas kuo kitu.
Šiai bylai galite kelti klausimus tik apie vykius, vykusių lapkri io
10 d. iki 8 val. ryto. Neleidžiu kelti klausim apie v lesnius vykius.*

Adv. Tur ianinovas. *Suprantu pono pirmininko reikalavim , bet no-
r tume žinoti kolegijos nuomon .*

Pirmininkas (griežtu tonu). *Mano reikalavim galite sk sti kasacijai
[aukštesniam teismui], bet dabar jis privalomas. Draudžiu duoti šalu-
tinius klausimus.*

Tur ianinovas. *Kiekvienu atveju norime išvengti nesusipratim bei
nenumatyt padarini . Tod l gyn jai prašo leisti klausin ti vykio
tyrimo reikalu ir prašo juos užprotokuluoti.*

Pirmininkas. *Tai leidžiama. Prašom.*

Tur ianinovas. *Stengsim s susipažinti su m s pareigomis m s sta-
tym ribose. Žinome, kad negali b ti ia teisiami tie, kuri nemini šios
bylos kaltinamasis aktas. Jiems reikt kito tribunolo, pagaliau juos
nuteis istorija. Dabar m s tai nelie ia. Nors m s vaidmuo labai
kuklus ir ribotas, ta iau negalima sutikti, kad mes b tume dar labiau
varžomi chronologiniu poži riu. Nor iau specialiai žinoti - ir tai ma-
no pareiga - kaip vyko areštavimas, kuriuo b du šimt minioje išskirti
kaltinamieji. Ar buvo tirta ir renkamos žinios prieš areštavim ? Iš to
teismo kolegija gal s spr sti, ar nepadaryta klaid areštuojant žmo-
nes. Suimti ir kalinti žmon s po lapkri io 10 d. 8 valandos. Esu
priverstas min ti t laik . Šias pastabas prašau užprotokuluoti.*

Adv. Urusovas. *Liudytoj parodym sugretinimas - svarbiausias
teismo uždavinys. Nor iau žinoti, k teismo kolegija šiuo klausimu
yra padariusi. Ar pasistengta sužinoti, koki santyki b ta anks-
iau tarp liudytoj ir t , apie kuriuos liudijo kaltinamieji? Anksty-
vesni santykiai gali nustelbti arba pažeisti ties . Tiesos nušvietimo
vardan reikalauju leisti duoti tokius klausimus.*

Adv. Kaminskis. *Skundo akte sakoma, kad pirmieji š viai pasigirdo
ar išoriškai pasirod prie bažny ios iš minios pus s. Tuo netikiu.*

Ta iau nenoriu, kad b iau apsirik s aš; bet kad matytume, jog klaida padatyta akte, turiu gauti tuo reikalu patikim žini . Tiksliausias žinias gal t duoti tik faktas, kaip valdžios organai ieškojo ginklo pas kražie ius. Ar rasta ginkl kur nors ir kokie? Paprastas reikalas - gyventoj patikrinimas ir krata gal jo b ti po lapkri io 10 d. 8 valandos. Taigi gyn jams b tina klausin ti apie vykius ir po 8 valandos.

Adv. Andrejevskis. Teismui tenka numatyti bausm , atitinkan i nusikaltim . Kuo remiantis žmon s buvo baudžiami be teismo sprendimo?

Teismo sud tis padar pusvalandžio pertrauk pasitarti d l gyn j pa teikt klausim . Po pertraukos pirmininkas praneš , kad gyn jams leidžiama prasilenkti su vykio data bei laiku (min ti vykius ir po lapkri io 10 d. 8 valandos). Ta iau leidžiama kalb ti tik skundo akte išvardytais klausimais. Gyn jams tai buvo vienintel galimyb ryškinti gubernatoriaus ir jo bendrinink neleistinus veiksmus bei potvarkius.

Gubernatorius Klingenbergas klausin tas kaip liudytojas. Jis atkakliai teig , kad pirmas š vis paleistas iš minios.

Adv. Žukovskis. Kuo j s remiate savo teigim ?

Gubernatorius. Garsu. Kari ir policijos vartojam ginkl garsas visai kitoks.

Žukovskis. Apraminus s j d , ar ieškota ginklo?

Gubernatorius. Žinoma.

Žukovskis. Ar rasta namuose koki ginkl ?

Gubernatorius. Ne.

Žukovskis. Tvirtuose ar kituose trobesiuose ar ieškota ginkl ?

Gubernatorius. Ieškota, bet nieko nerasta.

Žukovskis. Nuostabu. Leiskite dar paklausti, o kai buvo išrengiami žmon s [ia advokatas padar reikšming gest]? Pone, tiesa, tai buvo lapkri io 10 d. didžiajame kieme... ar pas tuos išrengtus žmones rasta koki ginkl ?

Gubernatorius. Ne.

Žukovskis. Kaipgi? Nieko nerasta? Ach, a i .

Taip neteis t žandar veism tame kieme patvirtino pats dignitorius. Paneigta, kad pirmasis š vis buvo iš minios. Tai patvirtino ir nešališkas žandar pulkininko Žolkevi iaus parodymas bei klebono kun. Renadzkiio teigimas. Štai ši liudytoj parodymai.

Adv. Urusovas. Ar ponas atkreip te d mes pirm š v ?

Pulk. Žolkevi ius. Taip, gird jau. Bet ugnies ir kulkos nema iau, nes buvau nusigr ž s kit pus .

Urusovas. Atrodo, j s, kaip kariškis, gal tum te spr sti, iš kokio ginklo šauta?

Žolkevi ius. Tai gana sunku. Ta iau...

Urusovas. Ta iau - prašom...

Žolkevi ius (truput paabejoj s). *Tie š viai gal jo b ti iš kari vartojam revolveri .*

Gana sp dingas pasisakymas suk l dar vien nuomon .

Adv. Kaminskis. *Ar klebonas gird jote pirm j š v? Ar gal tum te paaiškinti, iš kokio ginklo šauta?*

Kun. Renadzkis. *Pirmasis š vis iššautas prie bažny i supan io m ro. Tada buvau prie gubernatoriaus. Š vius gerai gird jau.*

Kaminskis. *Ar negal tum te pasakyti, kaip atrodo, gal š vis buvo iš vaik vartojam senovišk pab kl li ?*

Renadzkis. *Tai buvo š viai iš karinio ginklo. Iš minios nešaud niekas. Žinau, kas dedasi mano parapijoje. Niekas iš minioje buvusi mano parapijie i ginklo netur jo.*

38 kaltinamieji tardomi savo atsakymais nek l joki abejonai .

Žandarai, žinoma, buvo atsarg s, nes reik jo š t neigiamo pasakyti girdint aukštesniesiems vyriausy s atstovams. Ta iau gav konkret klausim , atsakin jo neišsisukin dami. Vyresnieji dav graž pavyzd valdiniam s.

B dingi yra kapitono Semionovo atsakymai.

Adv. Andrejevskis. *Šituose jau žinomuose vykiuose ar neištiko j s koks nemalonumas?*

Semionovas (valand l patyl j s). *Taip.*

Andrejevskis. *Gal pasakytum t, kokio pob džio buvo tas nemalonumas?*

Semionovas. *Man kirto. Smog ...*

Andrejevskis. *Kokiomis aplinkyb mis ir kas jums kirto?*

Semionovas. *Pasilenkiau pakelti moter , parpuolusi ant laipt išeinant iš bažny ios. Buvo tamsu ir kažkoks, matyt, apsirik s policininkas kirto man.*

Andrejevskis. *Kod l j s k l te t moter ?*

Semionovas. *Vien iš žmoniškumo. Moteris buvo sužeista.*

Andrejevskis. *Ar ji buvo krivina?*

Semionovas. *Taip.*

Apklausti gydytojai Landsbergis ir Levanovskis. Jie prisipažino, kad po Kraži vyki suteik medicininės paslaugas kelioms dešimtims žmoni . Gydytojas Landsbergis operav s, iš m s šovin . Viena moteris, pas kuri gydytojas buv s namus pakviestas, po keli dien mirusi d l kraujo užkr timo nuo kareivi sužeidimo.

Paklaustas, kas buvo sužeisti žmon s, gydytojas Landsbergis atsak , kad j pavardži neklaus s: medicinin etika neleidžianti tenkinti tok smalsum .

Šio straipsnio apimtis neleidžia sumin ti vis kalb bei pasisakym . Liudytoj apklausa truko 8 dienas.

Po apklausos kalb jo viešasis kaltintojas Dobryninas. Daili jo išvaizda visai nesiderino su ypa mantriai ryškinamu teisiu j nusikaltimu. Prad jo smulkmeniškai priekabiai kalb ti apie kiekvien kaltinam j .

Nepamin jo gubernatoriaus nei kit valdinink sakym bei veiklos netin- kamumo. Pagaliau savo kalb nukreip šal . Es tie prasti kaimo žmo- geliai neb t tur j tiek religinio fanatizmo ir neb t sugeb j taip atkak- liai ir vieningai siekti savo užma i , jeigu neb t j sukurs iusi vietos inteligentija ir iš užsienio gaunamoji nelegali spauda lietuvi kalba, spaus- dinama Pr suose.

Pagal kaltinam j akt bausm s paskirtos tokios:

1) 8 asmenims, daugiausia moterims, už tai, kad 1893 m. lapkri io 10 d. trukd vykdyti sakym uždaryti bažny i ir kad neleido kun. Mažeikai išnešti iš bažny ios Šven iausi j Sakrament , be to, kad žeidin jo kuni- g ir esant policinink ;

2) 4 asmenims, spalio 7-8 d. nakt trukdžiusiems eiti bažny i val- dininkams ir kunigams paimti bažnytini bei liturgini reikmen ;

3) 59 asmenims svarbiausias kaltinimas - kad organizavo žmoni priešinim si valdžios sakymams ir patys smurtu reišk reikalavimus net gubernatoriui ir kitiems žymiems pareig nams;

4) pagaliau 7 asmenys kaltinami, kad r pinosi maištinink maitinimu ir priglaud juos savo namuose.

Pagal baudžiamojo kodekso str. 263-266 už šiuos nusikaltimus skiria- ma bausm iki 20 met kal ti sunki j darb kal jime. Baudžiama, kad lengviau b t palaikyti vieš j tvark bei drausm , kad neb t trukdoma pareig nams vykdyti statym reikalavimus.

Kad taip baigsis byla, iš anksto buvo nujau iama. Dauguma teismo dalyvi bei klausytoj palankiai ir su užuojauta ži r jo kaltinamuosius.

(Bus daugiau)

MINTYS SUSIM STYMU I

ROŽAN IUS

Šventoji Rožan iaus malda tarsi trispalvis (balta, purpurin , auksin) roži vainikas apjuos vis m s T višk l ; tarsi Šven iausios Motinos išskleis- tas gobiantis apsiaustas, idant mus visus išsaugot didžiai Kristaus Dienai.

Rožan ius yra mano m gstamiausia malda. Tai nuostabi malda, nuostabi savo paprastumu ir gilumu. Iš ties prieš m s sielos akis „Ave Maria“ žodži Jone iškyla J zaus gyvenimo svarbiausieji vykiai. Per Jo Motinos Šird jie glaudžiai mus susieja su J zumi Kartu m s širdis gali sijausti atskiro žmogaus, šeimos, tautos, Bažny ios ir žmonijos gyvenim ; asmeninius ir artim j išgyve- nimus, o ypa t žmoni , kurie yra mums artimiausi, m s širdžiai brangiausi. Taip paprastas Rožan iaus kalb jimas gauna žmogiškojo gyvenimo ritm (Jonas Paulius II).

Pabandykime pagilinti Rožan iaus mald trumpu m stym liu Šventojų Rašto ištraukos, apibendrinan ios minim paslapt , prisimindami sakinius, kurie J zaus ir Marijos vykius nušvie ia visiems laikams išliekan ia prasme. Šventosios Dvasios, kuri m s tik jim atnaujina ir sustiprina, galima tik išprašyti. Rožan iaus malda, kurioje apm stome J zaus gyvenim , mirt ir prisik lim , pad s mums tapti *atviriams Kristaus Dvasiai*.

Stiprink m s tik jim .

Padidink m s vilt .

Ugdyk m s meil .

Marija visada buvo atvira Šventosios Dvasios veikimui. Jos gyvenimas yra tik jimo, vilties ir meil s ženklas.

Šventoji Dvasia ir mus pripildo tik jimo šviesos. Savo dievišk ja galia Ji skatina m s nuolatin vidin atsinaujinim ir ugdo mus Jos meil s liudytojais. Melskime su Marija -

tik jimo šviesos ieškantiems;

vilties atvirumo nuli dusiems;

meil s tvirtumo abejingiems.

Angelas apreiškia Marijai Dievo S naus sik nijim

O angelas jai tar : „Nebijok, Marija, tu radai malon pas Diev ! Štai tu prad si s iose ir pagimdysi S n , kur pavadinsi J zumi. Jisai bus didis ir vadinsis Aukš iausiojo S nus“.

Marija paklaus angel : „Kaip tai vyks, jeigu aš nepaž stu vyro?“ Angelas jai atsak : „Šventoji Dvasia nužengs ant tav s, ir Aukš iausiojo galyb pridengs tave savo šeš liu“ (Lk i, 30-32. 34-35).

Dievas pašaukia Marij ypatingu b du dalyvauti žmonijos atpirkime. Ji visai atsiveria Dievui, atsiveria Šventajai Dvasiai. Tampa Dievo Motina.

Kiekvienas žmogus yra Šventosios Dvasios pašauktas kokiam nors uždaviniui Bažny ioje ir pasaulyje. Yra žmoni , kurie turi atlikti ypatingus ir atsakingus uždavinius. Melskim s už visus pašauktus tokiems uždaviniams Bažny ioje:

už Švent j T v ;

už vyskupus ir kunigus;

už vienuolius ir misionierius;

už pasaulie ius, pašauktus tarnauti Bažny ioje;

už visus, kurie šeimoje, profesijoje ir visuomeniniame gyvenime vykdo savo užduotis.

Šv . Marija aplanko šv. Elzbiet

Tomis dienomis Marija susiruošusi skubiai iškeliauo Jud jos kalnyno miest . Ji nu jo Zacharijo namus ir pasveikino Elzbiet . Vos tik Elzbietą išgirdo Marijos sveikinim Jos s iose šoktel jo k dikis, o pati Elzbietą pasidar kupina Šventosios Dvasios. Ji balsiai sušuko:

„*Tu labiausiai palaiminta iš vis moter ir palaimintas tavo s i Vaisius*“ (Lk 1, 39-42).

Žmon ms susitikus vienam su kitu patiriamas Dievo artumas. Per Ma-rijos aplankym Elzbieta patiria pagalb ir džiaugsm . Žmoni , ypa krikš-ioni , susitikimai turi didel reikšm . Susitikim s km priklauso nuo susitinkan i j geros valios ir Dievo malon s .

Melskime nuoširdumo susitikimams su Popiežiumi, susitikimams tarp krikš ioni bei vis geros valios žmoni -

kad tarpusavyje b t pripažintas visoks g ris;
kad žmon s vienas kit geriau suprast ;
kad žmon s vienas kitam labiau pad t ;
kad mes visi vienas kitam daugiau džiaugsmo teiktume;
kad tarpusavyje vienas kitam daugiau meil s parodytume.

Pasaulio Atpirk jas gimsta tvartelyje

Jiems tenai esant, prisiartino metas gimdyti, ir ji pagimd savo pirmgim S n , suvyst j vystyklais ir paguld džiose, nes jiems nebuvo vietos užėjoje (Lk 2, 6-7).

Skurdžiose s lygose, toli nuo gimt nam , Marija padovanojo mums Išganytoj . J zus gimsta bej gis K dik lis tvartelyje. Netrukus po Jo gimimo Šventoji Šeima turi b gti Egipt .

Šiandien yra milijonai žmoni , kuriems tenka b ti toli nuo t vyn s , be t višk s ar b gant iš jos pasitraukti. Melskim s -

už tuos, kurie toli nuo t vyn s turi ieškotis darbo,
ir už tuos, kurie savo t vyn je negali gauti tinkamo darbo;
už tuos, kurie niekur neturi nuolatin s t vyn s;
už tuos, kurie pažeminti ir išvaryti;
už persekiojamus ir tuos, kurie d l karo gr sm s ar stichini kata-
strof turi b gti.

Išganytojas aukojamas šventykloje

*Pasibaigus Moz s statymo nustatytoms apšalyimo dienoms, Juo-
zapas ir Marija nuneš k dik Jeruzal paaukoti Viešpa iui <...>
ir duoti auk , kaip pasakyta Viešpaties statyme: por purpleli
arba du balandžiukus* (Lk 2, 22. 24).

Kristus, gyvendamas žem je, dalijosi vargš likimu. Jo t vai gal jo tik neturting j auk duoti šventyklai.

Viešpats pranašavo, kad visada bus vargš ir stokojan i . Dabartiniais laikais yra daugyb ken ian i j begalin skurd .

Melskime atsakingumo supratimo naudojant ir skirstant žemišk sias g rybes. Prisiminkime -

daugel žmoni , ypa motin ir vaik , kurie ken ia alk ;
tuos, kurie karo ir katastrof metu visko neteko;
šeimas, kurios turi tik egzistencijos minimum ;

bedarbius, kurie su r pes iu žvelgia ateit ;
stokojan iuosius m s aplinkoje.

Viešpats J zus atrandamas šventykloje

Jo Motina Jam tar : „ Vaikeli, kam mums taip padarei?! Štai tavo t vas ir aš su sielvartu ieškome tav s“. O Jis atsak : „Kam gi man s ieškojote? Argi nežinojote, kad man reikia b ti savo T vo reikaluose?“ Bet jie nesuprato Jo žodži . - J zus iškeliaavo su jais <...> ir buvo jiems klusnus (Lk 2, 48-51).

Šventosios Šeimos gyvenimas buvo pagr stas tarpusavio pagarba ir meile. Bet Šventajai Šeimai tenka patirti ir sunkum .

Šiandien gaušu šeim , kur išskyla sunkum ir neišsprendžiam proble-
m . M s laik laim jimai aštrina kart konflikt . Tai gali pasunkinti ir
sutuoktini tarpusavio gyvenim . Melskime tarpusavio supratimo, pagar-
bos ir meil s malon s -

tarp sutuoktini ;
tarp t v ir vaik ;
tarp aukl toj ir mokini ;
tarp dvasios vad ir tikin i j ;
tarp t , kurie atsakingi už tvark , ir t , kurie eina klystkeliais.

Viešpats J zus meldžiasi Alyv kalne

*Jis m melstis: „T ve, jei nori, atimk šit taur nuo man s, ta iau
teb na ne mano, bet Tavo valia!“ Jam pasirod iš dangaus ange-
las ir j sustiprino. Mirtino sielvarto apimtas jis dar karš iau
meld si. Jo prakaitas pasidar tarsi tiršto kraujo lašai, varvantys
žem n (Lk 22, 41-44).*

Iš meil s T vui Kristus prisi m visišk žmogaus apleidim ir mirtin
sielvart .

M s laikais yra be galo daug sielvarto. Nesuskaitoma daugyb žmo-
ni ken ia didžiausius skausmus. Dažnai juos slegia neapsakomo aplei-
dimo baim . Melskim s už visus žmones -

už nepagydomus ligonius, ken ian ius sielos ir k no skausmus;
už žmones, ken ian ius nuo neatsikratomo kalt s jausmo;
už žmones, esan ius mirties baim je;
už persekiojamuosius, kuriems sunkiai pakeliamas j likimas;
už žmones, kurie savo sielvarte yra vieniši ir apleisti.

Viešpats J zus skaudžiai nuplakamas

*Pilotas tar : „Aš nekaltas d l šio teisiojo kraujo. J s žinokit s!“ O
visi žmon s šauk : „Jo kraujas tekrinta ant m s ir m s vaik !“
Tuomet jis paleido jiems Barab , o J z nuplakdin s atidav nukry-
žiuoti (Mt 27, 24-26).*

Po nelaisv s, kan ios valand , J zus nuvedamas prieš Piloto teis jo

kras . Pilotas Jame neranda jokios kaltės, bet vis tiek liepia J nuplakti. J zus prisiima baisius skausmus.

Ir šiandien yra žmoniai, su kuriais elgiamasi neteisingai, kurie kankinami ir skriaudžiami. Jiems sukeliama neapsakomiškai ir sielos skausmai. Todėl iš visos širdies melskimės -

už neteisingai kalintus;
už tuos, kuriems tenka patirti dideles sielos kančias;
už moteris ir vaikus, kurie mušami ir žiauriai persekiojami;
už darbininkus, kurių sveikata žalojama nežmoniškai darbo sąlygoms.

Viešpats J zus vainikuojamas erškėčiais

Paskui tu iodamiesi klaidingai prieš J ir sak: „Sveikas, žyd karaliau!“ (Mt 27, 29).

Tuomet Pilotas J paklaus: „Vadinasi, tu esi karalius?“ J zus atsak: „Taip yra, kaip sakai: aš esu karalius (Jn 18, 37).

Dievas yra Tiesa, Teisingumas ir Meilė. Jis kartu yra begalinis džiaugsmas. Bet Dievo Sūnus buvo pašiepiamas ir kentėjo kančias pašaipams.

Kristus vienijasi su daugeliu žmonių, išstisomis grupėmis ir tautomis, kurie kenčia paniekai, spaudimui ir beteisėškumui.

Melskime vidiniams ir tvirtumams -

tiems, kurie dėl savo tikėjimo kenčia pašaipams ir pajuokoms;
visiems, kurių žmogiškasis orumas pažeidžiamas;
tiems, kurie negali apsiginti nuo neteisingumo;
valstybės vyrams bei jų patarėjams;
politikams ir visiems atsakingiems visuomenės veikėjams.

Viešpats J zus neša sunkią kryžį

Eidami jie sutiko žmogų iš Kirinės, vardu Simonas. Tą priverstą nešėti Jo kryžį (Mt 27, 32).

Kristus neša sunkią kryžiaus našą. Jis taip pat neša visos žmonijos kalčią našą. Jis pats yra pasakęs: *kas nori būti Jo mokynys, turi Juo sekti kryžiaus kelyje.*

Keliaujančios Dievo tautos bendruomenėje buvo ir yra daug tokių, kurie turi nešti sunkią kryžį. Kaip Simonas turėjo padėti Kristui, taip ir mes vienas kitam galime padėti. Todėl melskimės -

už visus, kurie gyvenime turi nešti sunkią kryžį;
už tuos, kurie savo kančios kelyje yra pavojuje palikti;
už tėvus ir motinas, kurie kenčia dėl savo vaikų;
už visus tuos, kurie turi matyti kenčiančius brangius žmones;
už tuos, kurie padeda ir slaugo ligonius jų varguose.

Viešpats J zus nukryžiuotas miršta

*Atėjus vietai, kuri vadinasi Kaukol, prikaltas kryžiaus J zus. <...>
J zus meldėsi: „Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką dar“ (Lk 23,33-34).*

J zus galingu balsu sušuko: „ T ve, tavo rankas atiduodu savo dvasi “. Ir su tais žodžiais numir (Lk 23, 46).

J zus bej giškai kybo ant kryžiaus, Jis ken ia baisias sielos ir k no kan ias, jau iasi vis apleistas. Ta iau visk nugali Jo meil T vui ir žmon ms.

Daugelis žmoni traukti ši paskutin ir neapsakom Kristaus kan i . Jie savo kan iose dažnai jau iasi vieniši ir apleisti. Tod l melskim s - už tuos, kurie tiek ken ia, kad nebegali išverti; už visus, kurie viduje jau iasi apleisti; kad ken iamieji ir mirštantieji nenustot pasitik jimo Dievu; kad tie, kuriems daromas blogis, geb t atleisti; kad mes visi savo gyvenim ir mirt sud tume T vo rankas.

Viešpats J zus garbingai prisikelia iš mirusi

„Nenusig skite! J s ieškote nukryžiuotojo J zaus Nazar no. Jis prisik l , Jo ia neb ra“ (Mk 16, 6).

Tuomet prisiartin s J zus prabilo: „Man duota visa valdžia danguje ir žemeje. Tad eikite ir padarykite mano mokiniams vis taut žmones, krikštydami juos vardan T vo, ir S naus, ir Šventosios Dvasios“ (Mt 28, 18-19).

Kristus nugal jo mirt ir prisik l . O prisik limas yra m s tik jimo pagrindas ir m s vilties bei džiaugsmo pagrindas.

Daugelis žmoni šiandien prarado džiaugsm , nugrimzdo nusivylim ir nevilt . Tik jimas Prisik lus j mums duoda vilties ir džiaugsmo. Melskim s -

kad visi krikš ionys gilint ir stiprint savo tik jim ;
kad ieškantieji ir kovojuojantieji rast tiesos švies ;
kad nusimin ir nusivyl pasisemt naujos vilties;
kad m s jaunimas iš naujo patirt tik jimo džiaugsm ;
kad mes patys spinduliuotume vilt ir pasitik jim .

Viešpats J zus garbingai žengia dang

Baig s jiems kalb ti, Viešpats J zus buvo paimtas dang (Mk 16, 19).

„Kaip Tu esi mane atsiunt s pasaul , taip ir aš juos pasiun iau pasaul . D l j aš pašventinu save, kad ir jie b t pašventinti tiesa“ (Jn 17, 18-19).

Kristus atliko savo žemišk j pavedim ir jo T vo garb . Prieš tai Jis duoda pavedim mokiniams eiti vis pasaul toliau skelbti Jo darb .

Bažnytin misij užduotis šiandien ypa didel ir svarbi - svetimose šalyse, lygiai kaip ir m s gyvenamoje aplinkoje. Tod l melskim s - už misionierius, kad jie atlikt Kristaus pavedim ; už visus, kurie remia misionierius, kad j uolumas nesumaž t ; už m s parapij , kad b t gyva misij veikla ir dvasia;

už šeimas, kad j gyvenimas b t tikras misij liudijimas;
už mus visus, kad ten, kur gyvename, žodžiu ir pavyzdžiu b tume
misionieriais.

Viešpats J zus žem atsiun ia Švent j Dvasi

*Jie visi ištvėringai ir vieningai atsid jo maldai kartu su moterimis
ir J zaus Motina Marija. <... > Visi pasidar pilni Šventosios Dva-
sios ir prad jo kalb ti kitomis kalbomis, kaip Dvasia jiems dav
prabilti (Apd 1, 14; 2, 4).*

Susirink apie J zaus Motin , apaštalai maldoje patiria Šventosios Dva-
sios at jim . Dvasia pripildo juos ir sujungia vienybei Viešpatyje. Jie turi
b ti viena, kad pasaulis tik t .

Nesutarimai krikš ionyb s viduje yra pasaulio piktinimas. Mes turime
daryti visa, kad veiktume tuos nesutarimus. Tod l melskim s -

už Katalik Bažny i , kad ji b t atvira Šventosios Dvasios veikimui;
už broliškas krikš ioni Bažny ias, kad Kristaus tiesa ir meil jose
b t veikli;
už visas Bažny ias, kad jos vis labiau susivienyt ;
už visus krikš ionis, kad jie pasaulyje liudyt Kristaus ties ir meil ;
už visus geros valios žmones, kad jie atsiduot Šventosios Dvasios
vadovavimui.

Šv . Dievo Motina paimama dang

*Einu jums vietos paruošti. Kai nu j s paruošiu, v l sugr šiu ir jus
pas save pasiimsiu, kad j s b tum te ten, kur ir aš (jn 14, 2-3).*

J zus savo Motin Marij tuojau po Jos mirties su k nu ir siela išk l
dangišk garb . Taip pasidar žinomas malon mis apdovanotos žmoni-
jos k no ir sielos atbaigimas.

Šiandien k nas ir žemiškos g ryb s paverstos dievai iais, bet kartu
yra pažeminimas, piktnaudžiavimas ir paniekinimas. Tod l turime melsti
naujos, didžios pagarbos -

kad moksle ir technikoje b t gerbiama žmogaus gyvyb ;
kad žmon s r pint si ir gyv nais, augalais bei visa gamta;
kad žiniasklaidos priemon se, reklamoje, viešajame gyvenime b t
gerbiamas ir žmogaus k no orumas;
kad v l visi išmoktume kuklumo, pagarbos ir drovumo.

Šv . Dievo Motina danguje apvainikuojama

*Ir pasirod danguje didingas ženklas: moteris apsisiautusi saule,
po jos koj m nulis, o ant galvos - dvylikos žvaigždži vainikas.
<...> Ji pagimd S n , berniuk , kuriam skirta ganyti visas tau-
tas (Apr 12, 1. 5).*

Marija buvo visiškai pasišventusi dieviškojo išganymo plano tarnystei.
Dabar Ji turi dal Kristaus garb je.

Šiandien žmonij užvald s medžiaginis suinteresuotumas. Bet kartu ji ilgisi tikrosios laisv s. Tiktai atsidavimas Dievo valiai ir tarnavimui duoda mums tikr j laisv . Tod l melskim s -

už tuos, kurie kasdienyb s nerime prarado sielos ramyb ;
 už visus, kuriems pinigai ir malonumai užgožia dvasin laisv ;
 už tuos, kurie vergauja alkoholiui ir narkotikams;
 už tuos, kurie savo gyvenimu artimui liudija netur ir paprastum ;
 už mus visus, kad tarnavimui pasakydami *taip*, rastume dvasin laisv .

(*Rosenkranz. Offen f r Christi Geist*. Iš vokie i k. vert A. M.

[Pareng *Aleksandra Bubelyt ir Maryt M linauskait]*).

Kun. Bronius Bulika

MEDITACIJOS

Dievas dosnus:

negail damas s ja gyvyb ir sielas
 dalija visiems - iš meil s,
 gamtos šauksmo ar iš nusikaltimo gimsiantiems.

Gimsta daug: ir tokie, kuriuos reik s globot,
 ir tie, kurie r pestingai globos nuskriaustuosius.
 Ir savarankiški, graž s, išdid s,
 ir galvos neturintys, menki baileliai.
 Ir tie, kuriais žav sis, kuri bijos, kuriuos myl s,
 ir tokie, kurie ried s nesustodami
 ir nesustabdomi baision pakaln n.

Tod l: pavasariai, b kite šilti!

Ir, gr dai, b kite rinktiniai!

Tod l: motinos, b kite skais ios!

Ir, vyrai, b kit atsakingi už savo veiksmus!

Tod l, šaltiniai, b kite tyri ir nesudrumsti,

kad iš j s prasid t up s - didel s ir nuostabios!

Bet gal per daug aistr ir juodos ugnies,
 deginan ios užtvaras ir altorius žmoguje, o ne k rybos?
 Tai galima ne tiktai t sti aštunt j Dievo dien -
 galima kartu su Dievu duoti -
 dalyti dvasi žodžiui, spalvai, garsui, daiktui.

O šitaip - ar užteks k rybini j g ? -

kurios negeram - negerai panaudotos, tik ardo Dievo pasaul
 ir Dievo duotai gyvybei - sielai nupina pan ius?..

(*S moningo tik jimo met meditacijos. Kalendorius žinyas. 1986, p. 62*)

IŠ LIETUVI DORIN S KULT ROS

[Aleksandras Žarskus]

MARIJOS KELIAS IR SKAISTA

Dažniausiai skaista suvokiama tik negatyvi ja (nekaltyb s) prasme ir siejama su priešvedybiniu gyvenimu arba su tam tikru luomu. Bet argi skaista b tina tik kai kam ir kai kada? Skaista yra gyvenimo b das, vadinasi, ji turi persmelkti visas žmogaus apraiškas.

Taip suvokiant skaist , tiesiogiai dalyvaujama Bažny ios misijoje, jos istoriniame pašaukime, kuris *dabar pradedamas vis labiau pamiřti, pa-kei iant j socialine, kult rine, dorine, psichologine Bažny ios taka tau-toms* (A. Maceina. *Didžioji Pad j ja*. Putnam, 1958, p. 165).

Pripaž stame, kad Bažny ia daro tak teisingumui, kult rai, dorai, *ta iau, kad atpirtasis žmogus yra „naujas k rinys“* (2 Kor 5, 17), *kad išganymas paliet ne tik egzistencijos kasdienyb - socialin , moralin , psichologin , kult rin , - bet ir pa i žmogiškiosios b ties gelm - šis dalykas, šis ontologinis atpirkimo bruožas šiandien yra nebesuprantamas arba laikomas kažkokia svajone* (Ten pat, p. 165-166).

Marijos Dangun pa mimo (perkeitimo) paskelbimas tik jimo tiesa (1950) kaip tik iškelia ir suaktualina ši esmingiausi , perkei ian i j Bažny ios funkcij . Marija yra pirmasis atpirtasis ir perkeistasis žmogus. *Šiuo at-žvilgiu Marija yra ne išimtis iš žmoni gimin s, bet kaip tik šios gimin s idealo vykdymas. Ji yra išimtis tik iš sužalotos žmonijos, iš nuod mei pasivergusi Adomo vaik . Ta iau ji savyje yra žmogiškumo aukš iausias laipsnis* (Ten pat, p. 42). Nors sakome, kad Marija yra m s Motina, Naujoji Ieva, bet juk Ji yra ir žmonijos Dukt . *Marijoje tokiu atveju mes regime vykdyt pirmykšt Dievo plan sukurti žmog pagal savo paties paveiks-l ir panašum* (Ten pat, p. 79).

Marijos kelias yra visos žmonijos kelias. Kristumi, kaip Dievu, mes galime tik sekti; užtat keli Marijos, kuri, *nors ir b dama be nuod m s ir apdova-nota ypatingomis malon mis, vis d lto pasilieka žmogus* (Ten pat, p. 104), mes turime pakartoti.

Žmogaus laisva valia niekada Dievo nepažeidžiama. Kristus negali išga-nyti žmogaus be jo paties sutikimo. Kaip nurod šv. Augustinas, Viešpats žmog suk r be jo žinios, bet jo išganyti negali be paties žmogaus pri-sid jimo. Kristaus išganom j atpirkim mes visi privalome sitraukti taip, kaip šv. Paulius moko kolosie ius:

Dabar aš džiaugiuosi savo kent jimais už jus ir savo k ne papil-dau, ko dar tr ksta Kristaus vargams d l Jo k no, kuris yra Baž-ny ia (Kol 1, 24).

Popiežius Pijus XII teigia, kad šis Kristaus kan i papildymas tobu-liausias Marijos kan ioje:

Ji, pagaliau, dr siai ir su pasitik jimu ištvėrdama begalin skausmą, kaip tikroji Kankini Karalienė papild labiau negu visi tikintieji tai, ko tr ko Kristaus kan ioms (Ten pat, p. 121).

Sekdami Marija savo valia - ne teoriškai, bet gyvenimiškai - mes turime dalyvauti Kristaus išganomajame darbe: Dievas išganymui teikia galią, o žmogus - savo valią. Pirmąjį t v sutept ir atitolusi nuo Dievo žmogiškąjį prigimt mes savo valia turime dėti ant Kryžiaus aukuro, kad Kristus, į sunaikindamas, perkeist. Tai ir yra tai, *ko tr ksta Kristaus kan ioms*, kad mes iki galo būtume atpirkti. Tačiau šitai manoma tik per kanį, nes kanis yra skaistina ir perkeičia.

Savo valia aukodami ant kryžiaus aukuro nuodėmėms žmogaus prigimties, eisime skaistos keliu, kartodami Marijos keliu, visu gyvenimu dalyvausime Kristaus atperkamajame darbe, ruošdami dirvą galutiniam žmogaus atpirkimui - *Mes dabar esame Dievo vaikai, bet dar nepasirod, kas bus sime* (1 Jn 3, 2), - kuris vyks visuotinio perkeitimo - *transfig racijos* - metu.

Laukdami to galutinio žmogaus atpirkimo, kada iš tikrųjų *bus sime panašus J, nes matysime J tok, koks Jis yra* (1 Jn 3, 2), mes turime tam būti. Tautą apaštalas šv. Paulius sako: *Mes dejuojame laukdami vaikinišumo ir mūsų kano atpirkimo* (Rom 8, 23). Artimiausias lietuvių sielai apaštalas šv. Jonas moko: *Kiekvienas, kas turi Jame toki vilt, skaistina pats save, nes ir Jis [Dievas] yra skaistus* (1 Jn 3, 3).

Mūsų stysime apie skaistumą ne vien krikščionys požiūriu, bet ir remdamiesi savo tautos etine kultūra. Visą bėdą, kad mes dar nepajagiame atsikratyti menkavertiškumo komplekso. Buvo laikai, kai buvo norima padaryti, kad Lietuva būtų *ir tamsi, ir juoda*, tad reikėjo parodyti, kad mes esame ne prastesni už kitas tautas. Vis labiau ryškėjant mūsų tautos etiniams lobiams, iškyla reikalas kalbėti ne apie tai, kuo mes panašūs kitas tautas, bet kuo skiriamės. Dabar jau galima kalbėti apie tautos kultūrą, kurios pagrindas yra rėpinimasis žmogumi, jo vidiniu pasauliu.

Savitos etinės kultūros turėjimas rodo ir savitą mūsų prigimtį, o tai reiškia, kad ir mūsų kelias Dievop yra savitas, nes, pasak A. Maceinos, *kiekviena tauta turi ne tik prigimtį skirtingumą, ne tik kultūrą pašaukim, bet ir religinį pašaukim* (A. Maceina. *Religija ir tautiškumas. - Tiesos kelias*. 1934. Nr. 10, p. 554).

Žmonija kultūrines vertybes kaupia trijose pagrindinėse srityse: mokslu, mene ir doroje. Vienos tautos labiau linksta vienus dalykus, kitos - kitus. Mūsų tauta nesukūrė stabili materialinės kultūros paminklų. Dar ne taip seniai tokias tautas buvo žinoma kaip neturinias jokios kultūros. Atidžiau pažvelgus, ryškėja, jog pagrindiniai mūsų kultūros lobiai sukrauti doros srityje. Doros dalykai yra sunkiau pastebimi - tam reikia pažiūrėti doram. Žmogaus dora atsiskleidžia santykiuose su kitais žmonėmis ir su jų supančia aplinka. Todėl mūsų kultūros aprašymas, tautinės savimones turime ieškoti kalboje, papročiuose, dainose. Visą, kas

patirta, suvokta, žmogus vardija žodžiais ir išreiškia kalba, joje atspindi tautos pasaul jautos ir pasaul ži ros savitumai. Kalba yra tautos sielos apraiška.

M s aptariamu atveju lietuviškos savimons savitumas išryšk ja per k tik cituotas Šventojo Rašto eilutes: *Skaistina pats save, nes ir Jis yra skaistus* (1 Jn 3, 3). Rusiško vertimo tekstas, kuris, kaip ir naujausias es-lovo Kavaliausko vertimas, verstas iš graik kalbos, skamba taip: *O iš a-jet sebia, tak kak On ist* (Izd. *žizn' s Bogom*. Briusel, 1973). Lietuvis niekada nepavadins Dievo *švari*. Jis gerai skiria išorinius ir vidinius, dvasinius, dalykus. Ir lietuviškai sakoma: žmogus *švarinasi*, ta iau tai siejama tik su išorine švara. Kai kalbame apie vidinius, dvasinius, dalykus, vartojame žod *skaistinasi*, *skaist ja*. Žodžius *skaistinti* ir *švarinti* lietuviu savimons skiria iš esm s. Švarinimasis siejamas ne tik su išorine švara, bet ir su kažko netekimu, sunaikinimu. Žmogus skaist ja ne tod l, kad prievartiniu b du atsikrato tamsi min i ir jausm (gamta nem gsta tuštumos), bet kad jas nuskaistina, perkei ia, pakeldamas aukštesn kokyb . Skaista veikia ne kuri vien gyvenimo srit , - ji apima vis žmog ir visas jo gyvenimo apraiškas. Ji yra gyvenimo b das; kai skais ios yra mintys, skaist s jausmai, skaist ja ir žmogaus k nas. Skaista - tai nuolatinis vyksmas, kai, skaist jant žmogaus mintims, jausmams ir net k nui, at-siranda vis palankesn s s lygos reikštis giliausiai žmogaus esmei - sielai, atsiskleisti tauriausioms žmogaus savyb ms ir vis labiau art ti Diev , panaš jant su Juo.

Yra ko susim styti, kai, atsivert s did j „Lietuvi kalbos žodyn“, ten randi tokius, dabar jau primirštus, žodžius: *skais iaakis, skais iaspalvis, skais iaveidis, skaistab dis, skaistaledis, skaistinti, skaistaturgis, skais-tykla, skaistov , skaistis, skaistšilis, skaistas* ir daug kit , iš viso per šimt žodži su šaknimi *skaist*. Kaip liudija kalba, skaista m s tautos kult roje buvo vienas b dingiausi lietuviškos dvasios bruož : ji buvo - pla i ja prasme - suvokiama kaip gyvenimo b das, norma.

Nors skaista apima visas žmogaus apraiškas, ta iau vis pirma ji sie-jama su skirting ly i santykiais. Žmogaus problema, sako Nikolajus Berdiajevas, yra ly i problema. Net kult r kai kurie m stytojai apib di-na kaip santyki tarp skirting ly i sutvarkym .

Ši - esmin - žmoni santyki sritis šiuo metu apimta visuotinio nuo-smukio. Per pasaul ritasi seksualin s revoliucijos banga, vedanti ne tik prie moralinio, dvasinio smukimo, bet ir prie fizinio žmogaus susinaikinimo. Geometrine progresija plintanti nauja lytin liga AIDS, naikinanti gimt žmogaus geb jim priešintis ligoms, t.y. imunitet , yra atpildas žmon ms už seksualin revoliucij , vedan i susinaikinimo akligatv . Ilgas inkuba-cinis periodas - penkeri ir daugiau met (L. Montanje, ž. b. Briume, d. Klacman. *Virus, vyzyvajuš j SPID*. - *Nauka i žizn* 1986. Nr. 8, p. 9-6) - leidžia daryti išvad , kad tos ligos mechanizmas gl di užprogramuotas kiekviename žmoguje ir

pradedama veikti peržengus jam kritin doros rib. Veiksmingiausia priemonė gintis šitos ligos yra moralinis tyrumas, skaista.

Kaip atsilaukyti prieš moralinio palaidumo epidemiją? Kultūra istorija atskleidžia mums du vairose žmonijos kultūrose vartotus būdus dorai palaikyti. Pirmas būdas - kai skirtingai santykiai būdavo reguliuojami vairois draudimais (*tabu*), ir antras, kai šiuos santykius nulemdavo žmonėms bendruomenės papročiai. Kaip rodo gyvenimas, šie doros palaikymo būdai nustojo savo galios - žmogus panaikino visus draudimus, varžančius žemiausius instinktus ir jausmus, o pašaliniu greičiu besikeičiant gyvenimo aplinkyboms, savaime suiro tikstantmeiais susiklosčiusios bendruomenės gyvenimo normos ir papročiai. Antra vertus, geras elgesys iš baimės - tai tik submoralus, t. y. žemesnio už moralų lygmens elgesys, o doras elgesys, kai gūrijamasi bendruomenės pasmerkimo, yra konvencionalus, t. y. sūlygiško moralų lygmens elgesys.

Yra ir trečiasis doros palaikymo būdas, išreiškiantis autonomiją, t. y. sūmoningos moralų lygmenį ir nusakantis iš esmės dorą žmogų, kuris dorai elgiasi ne bausmės bijodamas ir ne gūdydamasis viešo bendruomenės pasmerkimo, bet vadovaudamasis vidine šviesa, tiesiogiai priklausiančia nuo žmogaus skaistos. Tokia moralė, kai žmogus yra doras vardanpašios doros, reikalauja gerai pažinti dorovinio vertinimo kriterijus.

Žvelgdami savo tūvyne prieš, patiriame, kad mažiau nei prieš 100 metų lietuviai gyveno atskiriomis bendruomenėmis - kaimais. Gyvenamos vietos, darbo, paties gyvenimo būdo pastovumas sūlygojo papročius pastovum. Tai buvo laikai, kai išauklėtas kaimo papročius, t. y. elgdamasis kaip visi, galėjai būti doras (savaime suprantama, tai rodo aukštą dorovinį papročius lygį, nes kiekvienas papročius išreiškia vienok ar kitokį moralų lygį). Tai iau paprotin dorov, arba submoralus dorov sūlygmuo, turi ir neigiamybę: per ilgus šimtmečius pamirštama papročius prasmė - jie pamažu likę ja, virsdami ritualu be vidinės prasmės ir net prietarais. Ir, antra, papročius žmogus, pratęs sekti kitais, keičiantis gyvenimo aplinkyboms, atsidurs tarp naujų žmonių, paseka *kitais*, naujais žmonėmis, giliau nesusimstęs ir nevertinęs situacijos.

Norint išlikti doram visuotinis suirutis ir nepaprastai greitai besikeičiantis gyvenimo aplinkybės laikais reikia, kad ir didžiausiomis pastangomis, pakilti autonomijos, savarankiškos moralų lygmenį, t. y. pasak evangelisto šv. Jono, *skaistinti save*, idant mūmyse sižiebt *vidin šviesa*, nušviečiant klaidžius gyvenimo labirintus. Būtinai ir žmogaus vidinio gyvenimo pažinimas, taip pat gyvenimo prasmės suvokimas. Kelrodžiais šitame sunkiame tautos gyvenimo tarpsnyje turėti būti krikščioniškasis tikėjimas ir tautos etinės kultūros lobiai.

Pasinaudokime savąją dorinę kultūrą, aptardami paleistuvystę, kaip kertinį klausimą lygi santykiams gvildinti. Tiek pagal krikščioniškąją tradiciją (ne esmę), tiek pagal krikščioniškąją tautines moralines normas

paleistuvyst suprantama kaip k niški santykiai tarp ly i iki vedyb ar po vedyb svetimaujant. Kitaip sakant, paleistuvyst s samprata susieta ne su dorin mis kategorijomis, bet su tam tikru gyvenimo tarpsniu ar teisin mis normomis. Tokia paleistuvyst s samprata nepakyla aukš iau už normas, reguliuojan ias bendruomen s šeimynin -socialin gyvenim . O Kristus sako:

j s esate gird j , jog buvo pasakyta: „Nesvetimauk!“ O aš jums sakau: kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia moter , jau svetimauja savo širdimi (Mt 5, 27-28).

Kristus paleistuvyst sieja su k nišku geismu. Taigi paleistuvaujama, kai ly i santykius nulemia ne aukš iausias žmogaus pradas - siela, bet geidulus, žemiausios k no aistros. Kaip galima spr sti iš papro i , dar prieš 50 met gyvavusi , paleistuvyst panašiai suprato ir m s prot viai: *Ne didesn je pagarboje buvo laikomos ir tokios moterys, kurios nors ir „neatsikrato“, bet kitos jausdavo, kad „saugosi“.* Tokias vadindavo paleistuv - mis, skraist mis ir pan. *Senesn s, ypa iš gimini , jas bardavo, sp davo, g sdindavo „Dievo teismu“ ir pan.* (A. Kriauza. *Vaikai ir j augimas Kupiškio apylink se. - Gimtasai kraštas.* Šiauliai, 1943, p. 208). „Atsikratymas“, t. y. negimusio k dikio žudymas, b davo gana retas ir itin smerkiamas vykis. Taip padariusioji sulaukdavo griežto pasmerkimo ir, galima sakyti, b davo pašalinama iš bendruomen s - lyg nesveika, blog užkrat nešanti l stel iš sveiko kaimo socialinio organizmo. Kaip teigia šios minties autorius, visi jos veng , varydami šalin, neleidami net pereiti per savo lauk . Panašiai buvo elgiamasi ir su tomis, kurios „saugosi“. Pasirodo, kaip rašo min to straipsnio autorius, „dykos“, t. y. nevaisingos dienos ir tada buvo žinomos. Tokias moteris, kurios, kalbant dabartiniais terminais, naudodavosi Ogiusto-Knauso metodu n štumui išvengti, vadindavo paleistuv mis, skraist mis ir pan. Ir dar iš buvusi papro i : *N š ia moteris prieš dvi j m nesi pabaig prival jo atsisakyti lytinio smaguriavimo, nes k dikis gal jo gimti su d m - mis, intapais [apgamais], šlakais, karpomis ir pan.* (Ten pat, p. 214. šiuos ir kitus šio šaltinio cituojamus pavyzdžius surinko Stefanija Glemžait , dirbusi akušere, o suraš t pa i apylinki 35 m. kininkas Albinas Kriauza).

Paviršutiniškai ži rint atrodo, jog šie draudimai susij su gausia ir sveika šeima, ta iau iš esm s yra kitaip. Kokiu tikslu palaikomi k niški santykiai tarp ly i „saugantis“? Kalbant be užuolank - k nišk geiduli , žemiausi aistr patenkinimui. Ne veltui tokias moteris ir vadindavo paleistuv mis. Tas pats slypi ir k niškuose santykiuose tarp ly i n štumo metu, tik šiuo atveju dar prisideda tiesiogin žala k dikiui, kuri ir pabr žta draudime. Antruoju atveju taip pat kenkiama ne tik dorai, bet ir daroma žala, nors ir netiesiogin , k dikiui. Kokia išmintis slypi šiame paprasto kaimo kininko Albino Kriauzos sakinyje:

Kiekviena motina savo b simo k dikio aukl jim pradeda n štume, laikydamasi gamtos, papro i bei mistišk nuostat ! (Ten pat, p. 210).

Išmintis, kuri psichologijos bei pedagogikos mokslai dar ir šiandien teb ra pusiau kel je. Šie mokslai dar tik pradeda kalb ti apie k dikio aukl jim prieš jo gimim . Tai dora, iki kurios mums šiuo metu dar toli, bet kuri turime pasiekti ir išpl toti, nukeldami k dikio aukl jimo pradži daugel met iki jam gimstant. Šio aukl jimo paslaptis slypi doroje ir skais toje. (Pla iau apie tai žr. Vyd no kn. *Gimdymo sl piniai.*)

Panaši išmintis bei dora slypi ir kituose m s tautos papro iuose, aprašytuose min tame straipsnyje. Šiandien t papro i , nors dažniausiai ir virtusi prietarais, nebeturime. Dabartis reikalauja nuodugniau suvokti reiškinio vidin esm . Kur šiandien ieškoti šviesos šiai problemai suvokti?

Tuo metu, kai m s kaimuose dar tebegyvavo paskutiniai ly i santykius reguliuojantys papro iai, taurus ir šviesus m s tautietis Vyd nas paraš knyg „Gimdymo sl piniai“ (Tilž . 1921). Sugretinus ši knyg su A. Kriauzos aprašytais m s kaimo papro i liku iais, galima dr siai teigti, kad ši knyga n ra vien „vyd nizmas“, kaip dažnai nepagr stai tvirtinama, bet lietuviškos doros kult ros kvintesencija, jos virš n arba, kitaip sakt, esmin lietuviško žmoniškumo išraiška. Joje atskleista t kstantmeiais m s prot vi kaup ta vidin , doros kult ra, jos esm ir prasm . Nors m s etin s kult ros išraiška buvo papro iai, ta iau Vyd no knygoje j nerasime. Ir tai savaime suprantama: yrant pastovioms žmoni bendruomen ms, papro i neišsaugosi. Reikalinga nauja kokyb - savarankiška, asmeniška dora, išplaukianti iš s mon s šviesos ir reiškinio prasm s aiškaus suvokimo.

Tokios dorin s šviesos ir išminties, nušvie ian ios ly i santykius, nerasime jokios Europos (labai galimas daiktas, ir pasaulio) tautos kult roje. Tai dar kart patvirtina m s tautos etin s kult ros savitum , - kult ros, kuri mes, kaip ir Vyd nas, paveld jome kaip dvasin paveld kartu su motinos krauju ir pienu.

Nenagrin sime Vyd no knygos - paliekame tai padaryti skaitytojui. Aptarsime tik meil s prasm s aspektus, kuriuos išreiškia tautos dorin kult ra. Vargu ar rasime šiandien labiau suvulgarint s vok , reiškiam žodžiu *meil* , kai ji siejama su ly i santykiais.

Pirmoji meil dažniausia yra šventa, tauri ir skais ti. Ji prasideda savaime, nat raliai, be m s sikišimo. Tai visiems teikiama Dievo dovana. Jis siun ia mums savo dieviškosios Meil s kibirkšt l , kuri uždega širdis, iškel dama jas virš kasdienyb s pilkumos. Tarsi galingo vandenyno bangos pa gauna jaunuolius ir nusineša su savimi. Prie to gimstan io jausmo nesipainioja joks išdavikiškas gundymas, jokia žemyn traukianti mintis. Tuomet visas gyvenimas yra skambi vienos, darnios gyvyb s išraiška. Amžinyb s dvelksmas apglobia mylin iuosius. Pražysta visas žmogaus asmuo ir krykštauja, reiškiasi visos jo galios - spindi siela, kvepia mintys ir jausmai, o k nas dvelkia malonumu. Visas pasaulis abiem atrodo kitoks - pripildytas grož s ir malon s. Tai neužmirštama. Kas per sl piny s visa tai?

Ir toki nuostabiai tyr pirm j meil (pirmosios meil s skautumas panašus skaistaled - skaidri), permatom ir trap pirm j led) paprastai ži rima kaip laikin , ilgiau ar mažiau truncan i b sen . Vieniems ji nepalieka ryškesni p dsak , kitiems - ryškius, skausmingus prisiminimus. Nesistengiamė ar ne stengiamė išsilaikyti toje aukštumoje? Bet argi tai reiškia, kad j turi nusinešti praeitis, kad ji turi dingti kaip mirażas, palikusi tik neaiški šviesesn s tikrov s nuojaut ? Meilei b dinga mylimo asmens idealizavimas. Mylintysis iš tikr j regi visk nušviest kita šviesa. Ir nors toji skais ios meil s žiebtą šviesa dingsta, bet argi tai reiškia, jog šitai buvo iliuzija?

Kiekvieniame žmoguje gl di Dievo paveikslas. Teoriškai š žmogaus panašum Diev suvokiame protu, o skais ioje meil je Dievo paveiksl regime mylimame žmoguje. Dievo paveikslo atsiskleidimas meil je neapsiriboja vien vidiniu jausmu, bet dažnai patiriamas ir išorinis mis jusl mis. Tod l skais i meil galima ži r ti kaip dieviškojo paveikslo žmoguje atgaivintoj . Meil s šviesa, perkeisdama ir sudvasindama išorinius reiškinius, atskleidžia savo subjektyvi j gali . Ta iau toji Dievo teikiama dovana yra tik kvietimas sugr žti prarast j roj . Toliau jau mes patys turime d ti pastangas nugal ti nuod ming prigimt ir išlaikyti skais t - Dievo pasodint j gležn meil s daigel , j priži r ti ir auginti. Jam reikia dr gm s. Bet toji dr gm turi rasti iš m s vidaus, kaip atsakas Dievo dovan , Jo kvietim , kaip ženklas, jog mes savo valia imam s gaivinti ir auginti pasodint j daigel , sod , saugodami j nuo žudanio aistros karš io. Kad meil iš tikr j vest mus tyriausi j žmoniškum ir Dievo paveikslo žmoguje atskleidim , reikia raso, t. y. vidin s nuolatin s gaivos. Skaisti meil rasoja. Meil dažnai lyginama su žiedu. Palyginkime gaivios rytme io raso nuskaidrint žied su vidudienio karš io nualintu...

Iš didelio dvasinio ilgesio kyła skirting ly i trauka. Mylintieji trokšta vienyb s. Tokios vienyb s, apie kuri Dievas kalb jo pirmiesiems t vams: *Tod l vyras paliks savo t v ir motin ir glausis prie savo žmonos; ir jie taps vienu k nu* (Pr 2, 24). Visiškai ly i vienybei reikia nugal ti dvigub materijos neskaidrum - erdv je ir laike. Skirting ly i vienyb manoma tik skaistoje. Geidžiantysis kitos lyties jau ia skirtum tarp sav s ir geidžiamoj. Tokiam asmeniui regimasis pasaulis yra sudarytas iš atskir vienet , kuriems lemta vienatv je gyventi. Geidul naikina vienyb s jausmas. Žmogus, gyvendamas vienyb je su kitu, kitame randa papildym .

Visas žmogus reiškiasi trimis gyvyb s reiškiniai formomis: k niška (biologine), jausm -min i (buitine-kult rine arba socialine) ir dvasine (k rybine). Šias tris žmogaus reiškimosi sritis atitinka ir trys ly i vienyb s išraiškos, jungtys: fiziologin , arba k niškoji, jungtis, šeimos s junga, paremta socialin mis-dorovin mis normomis, ir dvasin jungtis Dieve. Tobul vienyb su antr ja lytimi galima pasiekti tik per visumos pradži - per Diev . Tod l dvasin ly i jungtis Dieve žmogui-b tybei, turin iai pradži Dieve,

yra visiškai nat rali ir stovi pirmoje vietoje. To nepaisant ly i meilei ir j tarpusavio santykiams dvasin jungtis Dieve dažniausiai yra *akmuo, kur statytojai atmet*, <...> *bet kuriam lemta tapti kertiniu.*

Dvi žemesniosios jungtys - šeimos ir k niškoji - yra taip pat žmogui nat ralios, bet tampa nenat raliomis ir nevertomis žmogaus, kai yra neveikli ar netgi paneigta dvasin jungtis. Atmetant dvasin žmogaus prad, suardomas žmogaus integralinis vientisumas, t. y. žmogus netenka to, kas j daro žmogumi. Toks žmogus t ra tuš ias kevalas, *vaikš iojantis lavonas*. Hierarchinis principas privalo b ti išlaikytas. Ly i meil je ir j santykiuose žmogui nenat ralus yra ne tiktai netvarkingas, panašiai kaip gyvulio, be jokios aukštesn s dvasin s šviesos, k nišk geiduli patenkimas, bet nenat ralios ir nevertos žmogaus vardo yra ir jungtys tarp ly i, sudaromos tik d l socialini -visuomenini tiksl, palaikomos bendruomen je priimtomis moralin mis normomis, visai atmetant arba esant neveikliai dvasinei jung iai Dieve. Gyvenimo tikrov je pirm viet dažniausiai iškyla tai, kas iš tikr j tur t b ti paskutin je, - k niška, fiziologin jungtis. Ji dažnai laikoma visos meil s pagrindu, kai t ra tik kraštutin ir labai s lygota meil s apraiška. Dauguma socialin s jungties pagrindu kuria socialin -moralin antstat - šeimos jungt. Šeimos gyvenimo vidutinyb laikoma gyvenimo virš ne. Šeimos gyvenimas tur t b ti tik apm styta ir prasminta amžinos dvasin s jungties apraiška, ta iau jis dažniausiai tampa nevalingo, beprasmio materialinio gyvenimo vaga.

M s prot vi doros kult ra buvo pagr sta ly i santyki sutvarkymu. Svarbiausia indoeuropietiš k taut švent - Rasos švent („ethos“. *Balt kult ra ir lietuviška savimon*. Kaunas, 1984, p. 56-99. Savilaidos leidinys) buvo skirta tvarkai ir darnai ly i santykiuose pašv sti. Yra žinomi trys Rasos švent s lygmenys: aukš iausiasis, sakralinis lygmuo - *Rasa*, profaninis, socialinis lygmuo - *Kupole* ir žemiausiasis (destrukcinis), kai tvarka virsta tvirk, k niškasis lygmuo, nežinomas balt kult rai ir paplit s slavuose, - *Jaryla*. Šiuos tris Rasos švent s lygmenis atitinka aptartos jungtys tarp skirting ly i: *rasa* - dvasin jungtis Dieve; *kupole* - šeimynin jungtis; *jaryla* - k niškoji fiziologin jungtis.

Pasteb tina, jog sakralinis *Rasos* švent s lygmuo t ra išlik s tik m s tautos etin je kult roje. Balt kult roje ne tik išlik s aukš iausiasis *Rasos* švent s lygmuo, bet jai nežinomas ir orginio pob džio žemiausias, k niškasis lygmuo - *Jaryla*. *Rasos* švent s metu, pagal formul *sena ugnis gesinama švariu vandenu ir sakraliniu b du žiebiam nauja ugnis*, b davo atnaujinama, sudr kinama gaivia vidine rasa dvasin ly i jungtis Dieve.

Š nepaprastai svarb m s dvasin s kult ros ramst patvirtina ir tikriausias m s tautos dvasin s kult ros liudytojas - kalba. Žemiausi, k nišk j jungt lietuviai pasakydavo žodžiu *aitra*, turin iu dvi prasmes: 1) karštis, užsidegimas: *Už jo aitra tai mergai, kaip m s kiaulei* (sakoma

apie mergel , kuri per daug trakioja su bernais); 2) kartumas, kart lis: *Turiu d l tav s aitr savo Širdyje* (K. B ga. *Rinkiniai raštai*. Vilnius, 1961. T 3, p. 337, 339). Antroji šio žodžio prasm rodo aitros padarinius - kart l, nusivylim . B dvardis *aitrus*, *aitri* taip pat reiškia: 1) kartum (*Žirniniai blynai aitr s*), ir 2) karšt (*Beržin malka aitri - daug duoda kaitros*) (Ten pat, p. 339).

Šeimos jungtis apib dinam a žodžiais *aistra*: *Gali suvaldyti savo aistras* (*Lietuvi kalbos žodynas*. Vilnius, 1968. t. 1, p. 40), arba *skaistra*: *Daryk, mergele, stiklo langel , rodyk, mergele, skaistr veidel* (Ten pat. Vilnius, 1981. t. 12, p. 669). Aukš iausiai jung iai išreikšti vartodavo žod *skaistas*, *skaista*: *Idant širdys ir d mos m s b t kaip stiklas skaistas* (Ten pat, p. 664).

Atkreipsime d mes aptart žodži daryb . Tos pa ios šaknies vartojimas liudija ger žmogaus vidinio gyvenimo ir skaistinanojo vyksmo pažinim . Kaip žmogus yra vientisa b tyb , taip ir varomoji energija, atspindinti min tas skirting ly i jungtis, n ra kiekvienu atveju visiškai nauja, o apvaldyta, kokybiškai perkeista toji pati energija.

Taigi *aitra* - sk-aistra;

ai-s-tra - sk-aist[r]a.

Aistra - sakraliausios m s garso s sušvelninta, žmogiško jausmo nudažyta ta pati *aitra*. Daroma prielaida, jog m s kalboje garsai turi prasm , spalv (ia naudojam s tik atliekam šia kryptimi tyrin jim išvadomis, nepateikdami platesni aiškinim ; skaitytojui belieka patik ti arba - kas žymiai geriau - pa iam sitikinti).

Skaistra - ta pati *aistra*, tik priekyje stovi gars junginys *sk-*. *s* - sakralumas, *s* mon s šviesa, ir *k* - kietoji materija, riba; *sk* - s mon s šviesos nušviesta užtvara. Tuo b du *skaistra* - žmogaus s mon s šviesos perkeista ir valios apribota aistra. Garsas *r*, ia reiškiantis karšt , išlieka.

Skaista - ta pati *skaistra*, tik be garso *r*. *Skalsioje* neb ra deginan io karš io. *Skaistoje* vyksta pilnas dviej priešišk prad - k niškosios prigimties (ugnies) ir dvasios (vandens) - priešpriešos sprendinys, darna. Šios darnos esm - energijos perkeitimas, nuskaistinimas, pak limas nauj lygmen , vykstantis *Rasos* švent je, pražydinus papar io žied . *Skaistos* ugnis, kaip ir papar io žiedo ugnis, švie ia, bet jau nebedegina. Palygin kime „Kristaus sekimo“ autoriaus žodžius:

Žmogus pakyla viršum žem s: paprastumu ir širdies skaistumu. <...> Jei b tumei skaistus ir nekaltas, visk suprastumei be kli i , nes skaisti širdis permato dang ir pragar . <...> Jei pasauly yra džiaugsmas, tai j patiria skaisti Širdis (Tomas Kempietis. *Kristaus sekimas*. Marijampol , 1939, p. 105-107).

Bet argi tai manoma? Ar ne per daug iš žmogaus reikalaujama? Esame tiek žemai smuk šioje esmin je žmoni santyki srityje, kad jokios dalin s priemon s negelb s. B tina aiškiai suvokti dalyko esm ir valingai siekti tikslo. Skaisti meil - tai nuolatinis kopimas, o k nišk geiduli tenkinimas panašus lengv ried jim pakaln . Ta iau keista

riedantieji dar jaunyst je pavargsta, o kopiantysis, ir žilo plauko sulauk s, vis dar žvalus.

Vis keis iausia ir baisiausia, kad ly i santykiuose pasitenkinama vidutiniškumu - nesistengiama atskleisti santyki prasm s ir nekeliama aukštesni reikalavimai. O Juk santykiai tarp ly i , pasak N. Berdiajevo, tai ugnies taškas, kuriame vyksta smarkiausia kova d l žmogaus. Reikalavim net ir neb tina kelti. Bet b tina žvelgti dalyko esm , atskleisti meil s ir gyvenimo prasm , kad žmogus žinot , jog vidutinyb t ra tik paken iama d l žmogaus silpnumo, kad ne visa kilnu, kas leista, kad vidutinyb - tai dar ne virš n , kad galima kopti iki begalyb s (ia aptarti tik tie aspektai, kurie rodo išraišk m s tautos etin je kult roje; norint pla iau suvokti meil s prasm , galima skaityti Vladimir Solovjov : žr.. *Smysl liubvi*. - Sobr. so . T. 7).

Meil s ir gyvenimo prasmei žmogus, padedamas Šventosios Dvasios, paj gs pats kelti nuolat augan ius reikalavimus. Pirmiausia tai labai svarbu žinoti gyvenimo prasm s ieškan iam jaunimui, kurio nebepatenkina t v dvasinis lygis. Štai ši dien jaunimo atstovo autentiški žodžiai: *Mes skaudžiai sitikinome, koks tuš ias krištolo skambesys. T vukai nuo jo po šiai dienai kaifuoja. Bet mes nežinome, kuo j pakeisti! Na pasakykite, d l Dievo meil s, kas jis yra, tas dvasios gyvenimas? Kaip jis pasireiškia? Prasm s n ra. Yra buvimas. Atrajojimas. Miegas. Yra daug žlugdan ios smulkm s* (A. Dvilinskait . *Savigriovos azartas*. - Kult ros barai. 1986. Nr. 12, p. 35).

Juk tai pagalbos šaukimas! Kiek daug klystkeli tenka išvaikš ioti, apgraibomis ieškant gyvenimo ir meil s prasm s.

Skaista apima visas žmogaus apraiškas. Skais ios meil s s voka pad s suvokti, kad k niškoji jungtis turi konkre i paskirt . J ja bendraujama su Dievu prat siant žmoni gimin . Šio kilnaus vyksmo netur t suteršti geidulys. Geidžiantysis trokšta gauti, apipl štii kit - tokia geidulio prigimtis. O skaisti meil yra tarnaujanti, vienas kit praturtinanti meil .

Skais i ly i meil galima palyginti su ugnimi. Skirting prad pasiilgimas, kylantis iš žmogaus dvasios - sielos - tai ugnies skleidžiama šviesa. Dvasinio pasiilgimo pasireiškimas (sik nijimas) jausmais ir k nišk ja prigimtimi - šiluma. Dvasine šviesa pagr stoje vyro ir moters jungtyje. t. y. skais ioje meil je, reiškiasi ir tre ioji ugnies savyb - liepsnos polinkis kilti virš , augimas, k ryba: žmogaus dvasios skleidimasis, jo Žmoniškumo augimas (B. Bulika. *S moningo tik jimo met meditacijos*. Kalendorius žinynas. 1986. Kaunas-Vilnius, p. 62).

Meil turi nešti vaisi . Skirting ly i tarpusavio meil je meil s vaisius užmezgamas k niškoje jungtyje. Skais ioje meil je ir vaisiaus pradžia tur t b ti skaisti. Dvasin meil per k nišk j meil sik nija konkre iomis materialiomis apraiškomis, nuo kuri priklauso ne tik tautos, bet ir visos žmonijos ateitis. Dvasin s ly i meil s vaisius - k dikio kokyb (turima galvoje kokyb k niškosios prigimties, kuri k dikis tiesiogiai gauna iš t v)

tiesiogiai priklauso nuo mylinių doros ir jų tarpusavio meilės skaistos. Taigi skaisti meilė yra k ryba. Skaistioje meilėje žmogus kuria ne tik pats save, skaistindamas, perkeisdamas žmogišką prigimtį taip, kad vis labiau žmoguje galėtų reikštis siela, bet ir kuria savo meilės vaisius - k diki, perduodamas jam kaip paveld skaistesn k nišką prigimtį. Todėl skaistia meile ne tik vykdomė gyvenimo prasmė - skaistdami - bet ir grindžiame tautos, žmonijos ateitį.

POEZIJOS PUSLAPIAI

[Virginija Juci nait]

MARIJOS ŽEM

Kur miel kvap smilko kadagiai,
 Ramyb saugo karžygi kapai;
 Kur skamba dainos prot vi kalba -
 Ten bo i žem - mano Lietuva.
 Birželio saul j b la jazminai,
 Liepsnoja žvak m piev lubinai,
 Ant kalno m rai šimtme i sen -
 Tai m s kraštas. ia aš gyvenu.
 Prie kelio - kryžius. Nepraeik. Sustok!
 Varpai nuaidi vakaro maldoj.
 Tau šird guodžia taip brangi, sava
 R pintoj li žem - Lietuva.
 Atminsi šven i dulkan ius kelius
 Ir motinos rožan iaus karolius.
 Kur tik tu b si - saule degs širdy
 Marijos žem - Lietuva skaisti.

Vynmedžio Šakel

J. E. VYSKUPIUI JULIJONUI

Tu Kunigas Šven iausio Dievo -
 Garb kilniausia be rib !
 Aukoti Krist Dangaus T vui:
 Jam kelti sielas iš kap !
 O Vyskupe, dangus Tau lenkias -
 Tu Kristaus meile ir Auka
 Gyvenimu Jam giedi Šventas,
 Kan ia švent ji Jo j ga.

Laimingas Kunige Aukš iausio,
 Jau pus šimtme io su Juo!
 Viena Auka, kaip viena Meile,
 Su Kristumi Tu visas Jo!
 Už miesto išmestas Golgoton -
 Šventov je vis taut -
 Su Kristumi Tu paaukotas
 Švieti mums Kristaus atvaizdu.
 Banguoja - žia kan i j ra -
 Juodai užtemo mums dangus!..
 Tamsiam kampelyje T vyn s
 Degi mums švyturiu skaidriu!
 O Kunige Šven iausio Dievo -
 S nau brangiosios Lietuvos!
 Patrauk visus su meile T vo
 J ga galing ja aukos!
 Aukot ir laimint - vesti skirtas
 Vis laimink Viešpaties vaikus.
 Visi Jo žod teišgirstam,
 Tvirtai žygiuojam Jo taku.
 Te Lietuva šventa pražysta
 Tyliais savaisiais kankiniais!
 Visa Tauta prie Dievo gr žta
 Tiesos ir Meil s Jo keliais!

(1986)

[Virginija Juci nait]

TESTAMENTAS*(Prel. Mykolui Krupavi iui)*

Kai aš numirsiu -
 nemin kit mano vardo:
 širdži giesm j teskamba
 žodis *Lietuva*.
 Toli nuo jos
 g l m nepuoškit
 mano karsto:
 papuoš j kryžius
 ir trispalv v liava.
 Užberkit
 Lietuvos žeme akis, kr tin -
 visam pasauly
 širdžiai ji viena.

Lietuvi,
 Motina tebus tau pirmutin ,
 bet dar pirmesn tau -
 T vyn mylima.

Brangi šalie,
 o motina didvyri ,
 visa b tim
 augau tave.

Kur keliavau -
 visas j gas paskyriau,
 kad neišbl st tau
 šviesi aušra.

Kai aš numirsiu,
 nemin kit mano vardo:
 širdži giesm j
 teskamba vardas *Lietuvos!*

J neškit per pasaul
 tarsi degl -
 tik jimo ugnis
 jame liepsnos.

KUNIGO AMBRAZIEJAUS JAKAVONIO ATMINIMUI

(100- sias gimimo metines minint)

Laisv jame. Dar kelias ilgas, kelias tolimas,
 Dar m s laukia dideli išbandymai skausmu,
 Dar mes ne visk , dar ne visk paaukojom,
 Dar nepakirdome visi - už vien , vienas - už visus.

Kas tik jo - nesuabejos. Prisik lim
 Per Sibiro kalvarijas v l tais pa iais keliais
 Kaip kryži - laisv neša pasišvent piligrimai -
 M s šventosios žem s didvyriai ir kankiniai.

Garb Jums, m s brangios seserys ir broliai, -
 J s paaukojote gyvenim už tai, kad Lietuva
 V l prisikelt . A i , Ambraziejau Jakavoni -
 Tu prisik lei. Tavo žodis gyvas ir auka gyva.

Lacrima

TU DAR SUGR ŠI

(Kun. Juozo Zdebskio atminimui*)

...Lyg kardo kirtis
 skausmo ašmenim
 šird krito nelaukta žinia...
 Tik t nenoriu savo ausimis!
 Ir kaip mes ši ia?..
 Be Tav s?..
 Netinka Tau rankas karste sud ti!

Deja, deja...
 Bet Tu juk numirei:
 sužaubavai staiga,
 nes palengva užgesti
 Tau nebuvo laiko.
 (Kas pasakys, kod l -
 iš skausmo,
 ar iš meil s -
 plyšo Tau širdis?)

Ar ne vis tiek? -
 Dabar?..
 Juk niekas nesuprato
 Tav j „keistenybi “ niekada.
 O Tu - lyg kaltas vaikas -
 teisiniesi droviai:
Juk tai iš meil s broliams
aš saik prarandu...

Tu niekad nežinojai *negaliu*,
 lengv keli ,
 ramyb s neieškojai.
Taip reikia! -
 Kaina - nesvarbu!
 Negaila laisv s ir...
 pa ios gyvyb s!
 (...Kas žino,
 k už j pirikai?)

* Kun. Juozas Zdebskis neaiškiais aplinkyb mis žuvo autoavarijoje 1986 02 05, palaidotas Rudaminoje, Lazdij r.

Už k

ši kraupi lemt paaukojai?..)

Ar ne tod l - tik Tu - ne syk

surasdavai raktus

giliausiai užskl st širdži ,

ir apie Meil joms kalb t gal jai

kaip niekas kitas?..

Ir žodžiais...

Taip, ir žodžiais,

nes juos tarei ne l pom,

bet meil s ir aukos ugnim.

Visiems mok jai b ti samarie iu, -

nors Tu gi k u n i g a s buvai!

Tiktai - kitoks...

Tod l tad gydan io balzamo srov s

iš Tavo l p ir širdies

apipl št širdži gelm n tek jo!..

Aukštai - kaip sakalas - skridai

Ir mus kvietei

Meil s Saul kilti!

O, kaip viliojo tos virš n s svaigios!

Tik... ne visuomet

mums dr sos užteko

silpnus sparnus

prieš v jus išbandyti...

Nekaltink m s ! -

Mes - tokie silpni

ir bail s,

ir pavarg ...

Geriau - išmelsk

nors maž kibirkšt l

aukos ir meil s, -

ryžto ir dr sos,

kad neužmirštume

aistr triukšme

parodytojo Tavo kelio.

Iš T e n dabar pamokyk

gyvent ne sau,

kent ti nekaltai be baim s,

neatsakyti Meilei,
ko Ji prašo,
 Ir šalia pasmerktojo
 Mylimojo dr. siai atsistoti...

Tu dar sugr. ši -
 negali kitaip!
 Juk s n s palaid nai
 eina ir negr. žta...
 Juk pilnos pakel s
 žaizdot skurdži ,
 apipl št ,
 suluošint širdži ...
 Praeina *kunigai, levitai* —
 Visi, kas Meil s nepaž sta,
 kas myli netikrai
 ir nebemato purvinam veide
 neištrinamo dieviškumo bruož .

O kaip sunku! —
 Pro Tavo veidrod pažvelgus,
 Tiesa tokia r sti,
 nepermaldaujama
 ir aiški!
 M y l t i r e i k i a t a i p ,
 k a i p K r i s t u s m o k .
 Nes Evangelijos kitos
 n r a !

N ra ir prieš -
 žem je visoj!
 Yra - tik sužalotos širdys.
 Apipl štos -
 be meil s,
 be šviesos —
 Visi joms esame skolingi,
 jei *nepraradom saiko*, -
 kaip ir Tu!..

Iškeliavai -
 kad b tum artimesnis...
 Kalbi dabar garsiau.
 Ir Tavo žodžiai

širdin man smelkias
 lyg gaivi rasa,
 ir spindi aiškiai -
 lyg žaibai,
 kad j nustelbti
 niekas jau negali.

Tik nenutolk!..
 Tik nenutilk, prašau!
 Ir Tavo žvilgsnio tyro
 nenoriu aš užmiršt...
 Tebus jis man
 ne priekaištą,
 o kelio švyturys!
 To kelio,
 ant kurio sustojai
 lig Amžinyb s Ryto pails ti...
 Liepsnok ir dek -
 darbuos ir žodžiuos gyvas!
 Aukos ir meil s
 žiedu vis žyd k!

Kad nepritr ktuine užsn d ,
 vestuvi puotos laukdami,
 širdži žibintams
 kvepian ios alyvos —
 Tu mums visiems
 dabar -
 jau tobulai myl damas -
 pad k!

Tu dar sugr ši!
 Negali kitaip...
 Juk kaip mes ši ia?
 Be Tav s?
 ...Toks ilgas -
 Lietuvon -
 švent j kelias -
 Nuplautas Krikšto vandeniū
 ir nekalt auk
 krauju! —

Virginija Juci nait

SUBRANDINK MUS AUKAI

Kasdien skubam,
veržiam s gyventi.

Rankas išties
pasitikti realyb s.

Ir skamba valandos - lyg muzika,
kaip naujas taktas

didžiuliam *motto* —
Žem s *motto* begalybei.

Liepsnoja akys,
nerimsta širdys,
ir veržiasi vienintel malda:

Subrandink mus aukai!

Liepsnojan iom žarijom

Meil siel valo.

Tarsi vaikyst j lauksiu:
teišausgs jauni sparnai -
pranokti kan i ,
nepalikt vergauti žemei,
pakilt, kur šaukia
ž rintys kalnai!

Tik vien prašym ,
lyg vaiko ašar ,
kartoja tyliai nerami širdis:

Subrandink mus aukai!

Tu subrandink mus aukai -

laik Tu žinai.

Mus išugdyk lyg kvie io varp ,
skirt duonai.

Gal šiandien rodos -
netvirti sparnai,
ir per miglas neaišk s
kelio toliai -

tik dar karštesn

ir dar gyvesn

tebus kasdienin

Dangaus vaik malda
Subrandink mus aukai!

I Š BAŽNY IOS GYVENIMO

Tarybiniai žurnalistai pas popieži . Balandžio 19 d. Popiežius pusvaland kalb josi su 9 tarybiniais žurnalistais. Tarp j buvo „Pravdos“, „Izvestij“ ir „Komunisto“ redaktoriai. Šventasis T vas išk l Helsinkio susitarimo *Baigiamojo akto* bei kult rini , pagr st žmoniškumu, susitikim reikšm taikai. Pasikalb jimas vyko rus kalba. Žurnalistai gavo dovan po iliustruot album „Vatikanas ir krikš ioniškoji Roma“ su Popiežiaus autografu.

Kinija ir Apaštal Sostas. Yra ženkl , kad bus užmegzti santykiai tarp Kinijos ir Apaštal Sosto. Prieš m nes buv slapti virš ni susitikimai Vatikane šiuo klausimu. Šventojo T vo atstovas Taivanyje paskirtas nuncijumi Nikaragv . Nuo 1978 m. Taivanyje n ra reguliaraus nunciiaus. Kinija žada sureguliuoti savo santykius su Apaštal Sostu, jei šis nutrauks ryšius su Taivaniu.

Nuo 1971 m. Kinija užima viet Suvienyt Nacij Organizacijoje, išst - musi iš ten Taivan . Susidaro kebli Apaštal Sosto pad tis - kaip teisinti Taivano katalikus ir j vyskopus.

TSRS ir JAV pasiuntiniai Romoje, pranciškon pakviesti, dalyvavo Asyžiuje vykusiame susitikime svarstant taikos ir nusiginklavimo klausimus. Abu diplomatai savo kalbose kviet griauti sienas, skirian ias pasaul . *Taika yra galima, net jei kelias prie jos yra vargingas,* - tvirtino pasiuntiniai.

Kubos vyskupai nusiskundžia d l didelio kunig tr kumo. Apie tai žinome iš Havanoje paskelbto dokumento - 10- iai milijon gyventoj yra 200 kunig . Tai mažiausias procentas visoje Lotyn Amerikoje.

Kroatijoje, kuri turi apie pusketvirto milijono gyventoj , 1986 m. birželio m n. buvo pašventinti 65 nauji kunigai. Iš j 50 priklauso vyskupijoms ir 15 - vairioms vienuolijoms. Didžiausias skai ius nauj kunig (iš viso 20) buvo šventinti Zagrebo arkivyskupijoje.

Slovnijos respublikoje, kuri turi apie 1,5 mln. katalik , šiomet buvo šventinta 17 nauj kunig . 8 iš j priklauso vairioms vienuolijoms.

Parapij užduotis. Geguž s 3 d. Romoje vyko Tarptautinio parapij s j džio suvažiavimas. Dalyvavo 7500 atstov . Šventasis T vas sak : *Krikš ionis n ra vienišas. Taigi tik jim išpažinti ir juo gyventi reikia kartu su kitais. Parapija - tai ne pastatas, teritorija ar strukt ra, bet pirmiausia tikin i j bendruomen .*

Studija apie sektas pasirodė Vatikane (V 2) pavadinimu „Sekt reiškinys ir nauji religiniai s j džiai - išš kis pastoracijai“. Studija remiasi viso pasaulio vyskup pranešimais šiuo klausimu. Daug katalik n ueina sektas tod l, kad mažose grup se patiria daugiau jaukumo, ko pirma netur jo. Tos sektos nesudaro katalikams gr sm s, bet yra išš kis.

Popiežiaus moksl akademija apie atomin energij . Paskelbim dokumento apie taiking atomin s energijos naudojim teko atid ti. Pasak kardinolo Kazarolio, po ernobylio nelaim s reik jo dokument naujai parengti, nes tos energijos poveikis yra veiksmingas ir taikos metu.

Nenuilstamoji žmoni meil s apaštal , 76-eri met motina Teres iš Kalkutos keliauja po pasaulio kraštus, kurdama vis naujus jos vadovaujamus vienuolij centrus seneli , ligoni , vargš ir šiaip apleist j globai.

Birželio m nes , Kubos vyskup konferencijos pakviesta, motina Teres lank si ir Kuboje. Ji susitiko su Kubos prezidentu Fidelio Kastro, kuris pažad jo duoti leidim kurti Kuboje žmoni meil s apaštali namus ti kin i j sielovadiniam aptarnavimui.

Liepos m nes motina Teres k r pirm j jos vienuolijos centr At nuose, o kelioms dienoms pra jus steig nauj centr Madride, kur jau veikia keli žmoni meil s apaštali namai.

Kiek anks iau, taip pat liepos m nes , motina Teres lank si Varšuvoje, kur rengiasi steigti tre i savo vienuolijos centr . Kiti du centrai veikia netoli Varšuvos - Katovicuose.

Motinos Teres s vienuolijos skyriai jau veikia 76 pasaulio šalyse. Visus centrus finansiškai remia pasaulio tikintieji.

Motinos Teres s *Artimo meil s broli* skyrius greitu laiku bus kurtas Singap re. Toji brolija, steigta prieš 22 metus, 29 šalyse turi 75 skyrius SU 500 broli (Honkonge, Japonijoje, Filipinuose, Taivanyje). Jie bendradarbiauja su *Gailestingosios meil s seserimis*. Pirmiausia jiems r pi žmon s be pastog s, ligoniai ir mirštantieji.

Šventasis T vas kov su neraštingumu laiko gera priemone taikai sustiprinti, nes tai suartins tautas ir leis joms geriau viena kit suprasti. Jis pageidauja, kad žmon s, *išvaduoti iš baim s d l gresian i ginkluot konflikt , kurie gali b ti apokaliptiški, užuot gin ij si, stiprint broliškumo ryšius ir tam panaudot socialin s komunikacijos priemones, kurias si lo moderni civilizacija*. Dideli kovos su neraštingumu laim jimai duoda pagrind atmesti ia bet koki pagund ar bailum . *Tegul tad visi kuria geresn ateit , mok dami ir nor dami tam panaudoti visas medžiagines, dorovines ir dvasines galimybes, kokias žmonija turi.*

Nigerija pirm kart siun ia misionierius užsien . Iš 9 naujai šventint kunig savo krašte lieka tik 2, kiti vyksta Kamer n , Liberij ir JAV

Apie pasaulie i apaštalavim . Anglijos ir Valijos kunigai savo konferencijoje Birmingeme (1x.1) svarst , kaip kunigai gali pad ti pasaulieiams vykdyti j special apaštalavim . Ten kaip sve iai dalyvavo kardinolas Jumas, pronuncijus ir kiti. Buvo daug steb toj ir iš pasaulie i organizacij .

Katalik diena. Federacin je Vokietijoje Aachene rugs jo m n. nuo 10 iki 14 d. vyko *Katalik diena*. Pradedant XIV a. ši yra 89-oji. Nuo Karolio Didžiojo laik Aacheno bažny ioje laikomos brangios relikvijos: Marijos apdaras, K dik lio J zaus vystyklai ir juosta ir kt. Svarstymuose vyravo dvi temos: Dievo karalyst s skelbimas ir krikš ioni atsakomyb pasauliui. 50 000 dalyvi . Iš Lietuvos buvo arkivysk. Liudvikas Povilonis.

Prieš Afrikos perkrovim Vakar id jomis bei filosofij stojo Nairobio (Kenija) kardinolas M. Otungo. Jis sak : *Afrika panaudojama kaip atmat vieta toms srov ms, kurios laikui b gant pa i Vakar atmetamos.* Tod l Kenijos Bažny ios užduotis - tas besiveržian ias naujas id jas gerai ištirti pirma, negu jos bus patekiamos tikintiesiems.

Masin s komunikacijos priemoni svarba Bažny ioje. Dominikon ordino vyresnysis, iš Islandijos kil s 57-metis A. Byrno Ordino generalin je kapituloje praneš : *Ordinas turi 15 radijo transliacijos sto i , leidžia 68 žurnalus ir 33 laikraš ius; 7200 dominikon dirba 7-iuose universitetuose 15-oje fakultet , 15-oje aukšt j mokykl , 17-oje kolegij ir 40 mokykl . Dominikonai teikia paslaugas 490 parapij ir 208 misij stotims; ant j pe i 9 apaštališkieji namai, 10 nam rekolekcijoms ir 47 sielovados centrai (*Hedwigsblatt*. 1986 m. balandis-rugs jis).*